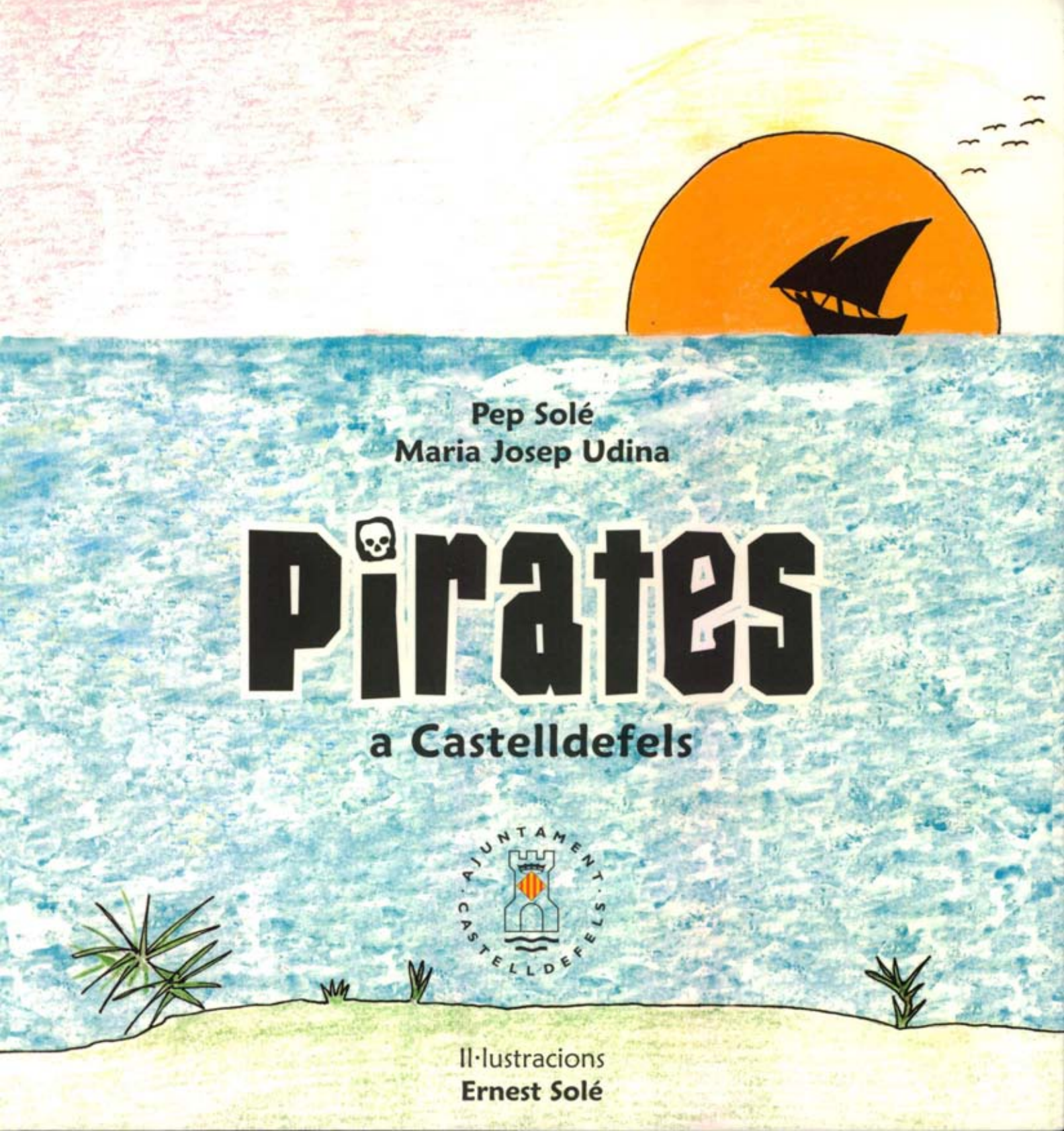

Pep Solé
Maria Josep Udina

Pirates

a Castelldefels

Il·lustracions
Ernest Solé

Pep Solé
Maria Josep Udina

Pirates

a Castelldefels

Il·lustracions
Ernest Solé

Primera edició:
juliol de 2006

© Josep Solé i Maria Josep Udina

© de les il·lustracions: Ernest Solé i Martí Solé

Maquetació: Sònia Alonso

Edita: Ajuntament de Castelldefels
Regidoria de Turisme, Festes i Participació Ciutadana

ISBN: 84-932634-9-4

Dipòsit legal: B-36015-2006

Impress a Gráficas Delfos 2000, S.L.

Prohibida la reproducció i la transcripció total o parcial d'aquest llibre sota cap forma ni per cap mitjà, electrònic ni mecànic (fotocòpia, enregistrament o qualsevol mena d'emmagatzematge d'informació o sistema de reproducció), sense el permís dels titulars del copyright.

UNA HISTÒRIA DE PIRATES, UNA HISTÒRIA DE CASTELLDEFELS

El fil que ha cosit la història de Castelldefels des que es van assentar els seus primers pobladors fins als nostres dies és de color blau. Em refereixo al blau del mar. Efectivament, Castelldefels ha lligat sovint la seva sort al Mediterrani, que va ser font d'aliment per a moltes famílies pescadores i mariscadores. Alhora, durant molt de temps, la seva dissort també va venir des de l'horitzó del mar. En aquest cas, a lloms del mar cavalcaven els pirates barbarescos que atemorien als homes i dones d'aquestes terres, sobretot al s. XVI.

Ara, el mar ha esdevingut la targeta de visita que mostrem a aquells que ens envaeixen pacíficament i tenen la sana voluntat de gaudir dels molts atractius que la nostra ciutat ofereix. Però som agraïts amb aquest passat que ha configurat el tarannà obert de la nostra ciutat i està present en la nostra identitat col·lectiva. És per això que cada any commemorem aquells temps en què la gent de Castelldefels havia de mirar cap al mar amb temença. Ho fem amb l'esperit lúdic que representen les Festes del Mar. En aquestes festes escenifiquem el que havia de ser l'enfrontament valent dels pagesos i pescadors de Castelldefels amb els pirates.

Aquest llibre que teniu a les mans és com una Festa del Mar escrita. Els seus autors han obert el rebost de la història per cuinar un desembarcament pirata amb resistència heroica dels nostres avantpassats. Potser és difícil discernir què pertany a la realitat i què a la llegenda, però al cap i a la fi aquesta és la sal de qualsevol història.

Antonio Padilla
Alcalde de Castelldefels

REMEMORANT EL DESEMBARCAMENT PIRATA

L'any 1998 sorgeix la idea a l'Ajuntament de Castelldefels, de fer una col·lecció de llibres sobre la història del municipi, que s'inicia amb la publicació *Castelldefels i la Mar*. D'aleshores ençà diversos títols han format part d'aquesta col·lecció, com ara *Guia del Patrimoni*, *El Castell i les torres de defensa* o *Les Masies de Castelldefels*.

Han estat moltes les persones que han estudiat la història de Castelldefels i també molts els llibres que s'han publicat, una bona part dels quals a càrrec del Grup de Recerques Històriques de Castelldefels. Però també s'han escrit poemes i s'han fet composicions musicals amb el mar i nombrosos testimonis arquitectònics d'un mar molt diferent al d'ara, com a protagonistes.

El mar, el nostre Mediterrani i el paisatge marí, és avui un dels majors atractius de la nostra ciutat, per a turistes o excursionistes, però també ha estat al llarg dels temps un gran escenari històric. Un mar convuls, perillós, que va obligar, a partir del s. XVI, a construir torres de defensa. Tot un seguit de torres mudes que, encara avui, ens parlen de desembarcaments pirates i de tràgics successos.

La present obra, en forma de conte, explicada pels autors de l'*Olla del Rei*, rememora i dona a conèixer a les generacions més joves de Castelldefels, la història de civilitzacions antigues: una història plena de torres de defensa, masies, corsaris, moros, cristians, pirates barbarescos, galeres, el castell...

Una història que cada any, pels volts de la Mare de Déu del Carme rememorem amb el Desembarcament Pirata de les Festes del Mar.

Un fet que, en un Castelldefels de 60.000 habitants, on conviuen persones de més de 100 nacionalitats diferents, ha significat que l'escenari convuls i perillós del s. XVI hagi esdevingut escenari tranquil d'una interpretació teatral multicultural en la qual tot-hom, sigui qui sigui, vingui d'on vingui, hi té un paper i s'hi sent participant.

Aquest llibre que el lector té ara a les mans ha sorgit després de veure com la ciutadania s'ha anat implicant, cada vegada més, en aquesta festa de pirates. Es tracta d'un recull important de la nostra història que contribuirà, sens dubte, a potenciar el sentiment de pertinença dels nouvinguts i dels castelldefelencs i les castelldefelenques i farà que tots plegats valorem, encara més, el sentit del patrimoni monumental de la nostra ciutat.

El Desembarcament Pirata compta ja, des d'aquests moments, amb dos padrins d'honor, la Maria Josep Udina i el Pep Solé, que han fet l'esforç de relatar de manera amena aquesta història perquè, degudament il·lustrada, pugui ser llegida per les generacions més joves. *Pirates a Castelldefels* farà ben segur que, d'ara endavant, petits i grans entenguem més bé el nostre passat.

Gràcies als autors per la tasca realitzada i també a ells i a la ciutadania de Castelldefels, per enriquir-nos històricament i culturalment, a la vegada que ens fan passar una estona agradable llegint o veient interpretar tot allò que va succeir en aquestes terres molts i molts anys enrere.

Montserrat Pallarès Parellada

2a Tinenta d'Alcalde

Regidora de Turisme, Festes i Participació Ciutadana

AGRAÏMENTS

A l'Ajuntament de Castelldefels i en especial a la Regidoria de Turisme i Festes, que ens ha encomanat l'elaboració d'aquest conte.

Al Dr. Josep Campmany, autor del capítol dedicat a l'Edat Moderna del llibre *Castelldefels, temps d'Història* editat per l'Ajuntament, font de totes les dades històriques que hem utilitzat.

A totes les entitats i associacions culturals de Castelldefels i en especial al Grup de Recerques Històriques (Grehic), que ens han animat i donat suport a l'hora de fer aquest treball.

A tots els ciutadans i ciutadanes, grans i petits de Castelldefels, perquè és pensant en ells que hem posat aquesta mena de pastís al forn.

NO ENS CONFONGUÉSSIM...

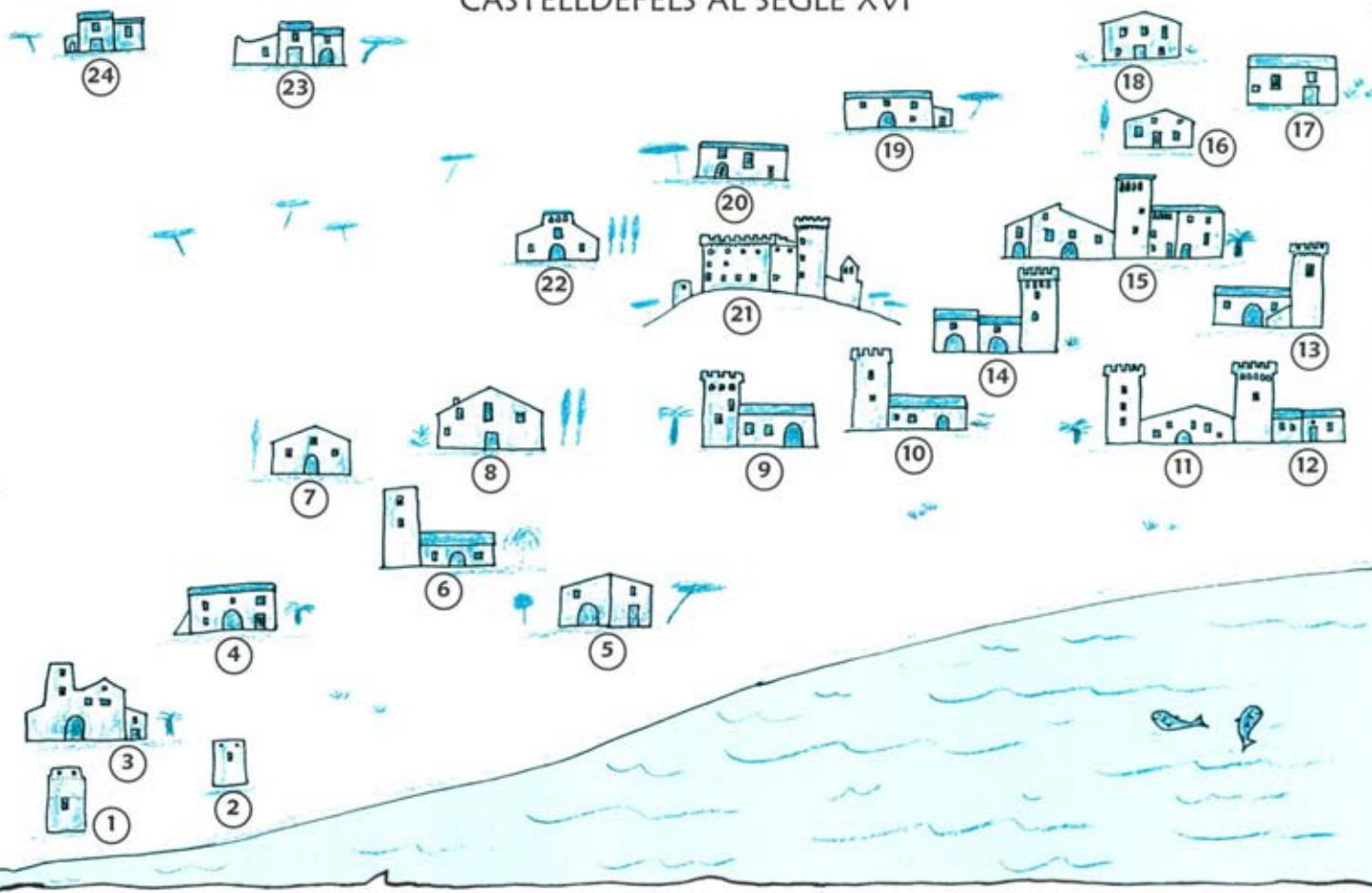
...pensant que ens trobem davant d'un tram d'història de la vila de Castelldefels. No. Aquestes pàgines pertanyen al gènere de ficció. Prenen, això sí, com a punt de partida, uns fets històrics: l'amenaça pirata, de caràcter crònic a les costes mediterrànies durant segles, que la Batalla de Lepant va pal·liar només en part i de forma temporal; la introducció del conreu del cànem a Castelldefels; i la construcció d'un conjunt de torres de defensa, monuments històrics que han arribat als nostres dies i que no haurien estat possibles sense la conjunció dels dos factors: inseguretat i prosperitat.

Ens hem pres moltes llibertats: hem emprat noms reals de persones que figuraven al cens de l'època, però els hem atribuït un seguit d'accions que probablement mai no van ni somniar. Ressenyem un desembarcament pirata que va tenir lloc el 24 de febrer de 1560, però ens hem tret del barret, com si fos un conill, un segon desembarcament el mes de juliol del mateix any, amb resistència armada per part dels veïns. Pura imaginació. Hem inventat, també, un pirata de pega. Quines coses!

Però hem de dir que ens hem divertit molt i que ho hem fet amb l'ànim que el lector també es diverteixi llegint aquestes aventures de cartró.

Els autors

CASTELLDEFELS AL SEGLE XVI

1. Torre de la Guàrdia
2. Torre Moruna
3. Can Vinyes

4. Ca n'Eimeric
5. Cal Maties
6. Torre Fael
7. Can Jover
8. Ca n'Orbat
9. Can Valls de la Muntanyeta
10. Can Roca de Baix

11. Cal Queco
12. Cal Tivalla
13. Cal Moliner
14. La Goma
15. Ca l'Armand
16. Ca la Seca
17. Cal Mersó

18. Can Llopart
19. Can Vinades
20. Cal Tiesso
21. Castell
22. Can Roca de Dalt
23. Cal Ganxo
24. Cal Gall

Capítol Primer

Corria la tardor de 1549. Acabada la collita, les feines del camp ocupaven poques hores, les vetllades es començaven a fer llargues i fredes i la pagesia de Castelldefels les passava a la vora del foc, contant rondalles, comentant notícies i rumors i, naturalment, alguna xafarderia. La font de les notícies era la taverna de Cal Moliner. De tornada de la feina, els homes hi passaven cada dia un moment o altre, feien qualche traguinyol, jugaven una partida de cartes entre amics i es posaven al dia de les novetats.

D'on sortia la informació? Diaris no n'hi havia. Però sí traginers que anaven de pas o que feien nit i abans o després recalaven a la taverna a fer un mos. Uns venien de Barcelona, d'altres de la banda de Sitges i Vilanova.

—Què hi ha de nou? —era la pregunta obligada.

I els traginers, satisfets de veure que tenien audiència, deixaven anar la llengua, sobretot si els hi ajudaven convidant-los a fer un gotet.

Les notícies, abans com ara, gairebé mai no eren bones. Als darrers temps, a la costa hi sovintejava la presència de pirates barbarescos. A la boca del Llobregat hi anaven a carregar aigua del riu amb tanta freqüència que la gent de l'Hospitalet havia batejat l'indret amb el malnom de Can Tunis. Ningú no gosava acostar-s'hi.

Més alarmants eren les notícies que venien del Garraf: de tant en tant els pirates amagaven una fragata a la cala que per aquest motiu era coneguda com a Cala Morisca, amb la intenció d'atacar per sorpre-

sa els vaixells mercants que passaven prop de la costa. Però de vegades no en tenien prou amb això. Desembarcaven, s'enfilaven muntanya amunt i preparaven emboscades per sorprendre els viatgers que passaven pel Camí Ral de València.

El camí era de tragina, és a dir, que només hi podien passar persones o animals en fila índia. No hi havia gaire escapatòries ni espai per maniobrar. L'única defensa que tenien els traginers consistia a congregar-se i passar les costes en colla. Com més fossin i més ben armats, millor. Només el nombre i la ferralla dissuadien els pirates d'intentar un atac del qual en podrien sortir malparats.

Això explica que Castelldefels, essent un llogarret petit i disseminat, tingués en canvi un hostal gran. Els traginers s'hi aplegaven i hi feien nit per sortir tots junts de bon matí cap a les costes; o bé hi arribaven, també en colla, al capvespre quan venien de tornada. Era hostal, taverna i carnisseria, tot en un mateix edifici. També s'hi reunien els jurats per parlar dels afers del comú.

Aquelles històries de pirates inquietaven la pagesia.

—Un dia o altre vindran a prendre'ns les collites —remugava un.

—Si només fossin les collites —s'alarmava un altre.

—Per què ho dius això?

—Pregunteu-ho al traginer, no us n'estigueu.

I el traginer, sentint-se important, illustrava la concurrència:

—Sovint no en tenen prou amb robar queviures i objectes de valor. S'emporten les persones: homes, dones i criatures. Només deixen els vells i els baldats. Un cop a Tunísia, en demanen rescats o els venen com a esclaus.

—Això és terrible.

—I tant si ho és —afegia el traginer—. També ho és el que fem nosaltres amb ells quan n'arreglem algun: res de rescats, a galeres.

—S'ho han buscat.

—Certament, però diuen que la culpa de tot plegat és nostra.

—Nostra? Aquesta sí que és bona. Què els hem fet, nosaltres?

—Nosaltres potser no res, però a alguns d'ells els van perseguir i els van fer fora de casa seva i del país, pel fet de ser sarraïns. Ho van perdre tot menys la ràbia. Aquesta ràbia i la misèria són les que els empenyen cap aquí.

—I ens ho volen fer pagar. No hem fet cap mal. No és just.

—Explica'ls-ho.

La gent tornava cap a casa amb una certa preocupació. De nit asseguraven bé portes i finestres. Però ben mirat, eren més vulnerables de dia, quan tot era obert, quan els homes sortien al camp o menaven el bestiar a pasturar als turons. A més, es deia que els pirates sempre atacaven amb claror de dia. Calia fer alguna cosa si no volien tenir un disgust o patir un dany irreparable.

El taverner va ser l'encarregat de fer córrer la veu:

—Diuen els jurats que el proper diumenge, sortint de missa, farem consell. Que hi vagi tothom. En Climent Savall, el batlle, ja ho sap i hi està d'acord.

—De què va la reunió, aquest cop?

—Parlarem de pirates.

—Home, ja era hora.

—Au, no rondinis, i no hi faltis.

—No hi faltaré.

El diumenge en sortir de missa uns quants veïns es van aplegar al cementiri, que era a tocar del temple.

El més vell dels jurats, en Pere Saltó de Cal Tiesso, va començar prenent la paraula:

—Suposo que tots esteu al corrent de les notícies sobre desembarcaments pirates. N'hi ha hagut a la boca del Llobregat, vora Sitges i sobretot al Camí Ral, prop de Vallcarca. Es parla fins i tot de morts i ferits. Hi hem de fer alguna cosa.

—Prenguem les armes! —va dir el vell Vinader.

—De res no serviran si no estem organitzats —va apuntar en Gabriel Folcher de Cal Queco. I veient que tothom callava, es va animar i va afegir:

—Vivim en masos dispersos, treballem al camp o menem bestiar, uns per la plana, altres pels turons. Hi ha qui té terra a la Sentiu i qui arriba fins a la Vallbona, a tocar de la Cala Ginesta, mentre que d'altres surten a pescar. Tots ben escampats. I un home sol, encara que porti un arma, què pot aconseguir?

—Doncs què vols que fem? Amagar el cap sota l'ala i esperar que ens caiguin a sobre? —s'indignava el jove Antoni Valls de Ca la Seca.

—No —va continuar dient en Gabriel Folcher—. Penso que hauríem d'organitzar un sometent i posar vigilància a les velles torres de guaita per tal de veure venir els vaixells pirates i avisar amb temps. M'han dit que a d'altres llocs ja ho estan fent.

En Gabriel Savall de Can Tivalla, que era el batlle, volia més detalls.

—Com es fa això? Sembla que en sàpigues alguna cosa.

En Gabriel Folcher va mostrar que sí, que en sabia alguna cosa.

—Ens apleguem tots els homes vàlids i fem un jurament: que en cas d'alarma deixarem el que estiguem fent i tots hi correrem. Establirem torns de guàrdia a les dues torres de guaita: la torre que en diem Moruna i la del costat de l'església de Santa Maria. Aplegarem llenya a la torre Moruna. El guaita de la torre Moruna és el que estarà més ben situat per albirar embarcacions que s'acostin. Quan en vegi alguna, tot seguit encendrà el foc. El guaita de la torre de Santa Maria, en veure el fum correrà a l'església i tocarà la campana. Un toc llarg i fort. En

direm el toc de sometent.

—Ja ho veig —va dir en Guillem Vidal—. Quan sentim la campana correrem tots, amb la família, muntanya amunt.

—Aquesta és una manera de sortir del pas, però em sembla que no és la veritable solució —va respondre en Gabriel Folcher—. Si fugim ens salvarem, però ho perdrem tot ja que ens podran prendre allò que els plagui sense trobar cap resistència. Els haurà anat tan bé i els haurà estat tan fàcil que tornaran una vegada i una altra i al final morirem de fam.

—Vejam, Gabriel, què proposes? —volia saber en n'Antoni Valls de Can Valls de la Muntanyeta, que era el pare de l'altre Antoni Valls.

—Un cop sentim la campana ens hem d'aplegar tots, anar a trobar els pirates i plantar-los cara. Un bon esglai és l'única manera que no tornin.

Es va moure un petit aldarull.

—Ets molt valent, tu. S'ha de notar que has estat soldat.

—Aviat està dit això de plantar cara.

—Què vols, que ens matin a tots?

—Apa home, no ho dius seriosament això!

—Que no veus que van ben armats i estan avesats a lluitar?

En Gabriel Folcher demanava calma alçant la mà. Quan tothom es va haver esbravat va continuar:

—Mireu, hem sentit parlar d'atacs a viatgers al Camí Ral, sí, però eren persones que anaven soles o en grups molt petits. Quantes vegades han assaltat els traginers? —Silenci—. Cap. Per què? Perquè van en colla. Els pirates assalten gent indefensa, però s'hi miren molt abans d'enfrontar-se a una colla d'homes armats. Ells volen botí, no complicacions. Van a allò fàcil. Si els plantem cara els esgarriarem l'intent i a partir d'aleshores s'ho pensaran dos cops abans de tornar.

En Climent Savall, el batlle, li va fer costat:

—Potser sí que hi ha alguna cosa certa en això que diu en Gabriel.

I el vell Vinader:

—Hem de fer un escarment!

—Home, Vinader —el va tallar en Joan Vedell, gendre de n'Antoni Valls de Can Valls de la Muntanyeta—. Em sorprèn que parleu així, vós que sou el més gran de la colla. Que no ho veieu que no esteu per córrer i fer batalles?

—Jo ja no puc córrer gaire —féu en Vinader— però a casa hi tinc un pedernal que dispara bales de plom. Aquelles sí que corren. Més que el vent corren. Ei, i quan engego un tret fot un soroll que espanta encara més que les bales.

En Pere Saltó va aixecar la mà per demanar la paraula.

—Em sembla bé la idea de posar guaites a les torres i de tocar la

campana. Sóc partidari de posar-la en pràctica ara mateix. Però plantar cara als pirates ho trobo una mica forassenyat. Que no veieu que som quatre gats? Es riurien de nosaltres.

—Alguna cosa hem de fer —deia un.

—Quan sentim la campana, ens tanquem a casa —un altre.

—No —el va contradir en Climent Savall—. Amb els masos escampats com estan els podrien atacar d'un a un i aniríem caient tots com peres madures. Començarien per les botigues dels pescadors i continuarien amb les masies.

En Gabriel Folcher va aprofitar per insistir:

—Ho veieu? Cadascú pel seu cantó no pot fer res, però si ens apleguem...

—Tampoc —el va interrompre en Duran del Garrofer—. No som prou gent. Guaita al teu entorn. Quants n'han vingut? Manquen els pescadors, que potser no ho sabien i que solen anar a missa a Sant Salvador dels Arenys. Afegeix els fills ja grans i els mossos i no passem de la cinquantena. On anem amb aquesta tropa?

—Potser ells tampoc no son gaires —s'animava el vell Vinader.

—Potser no, però són gent de brega. Nosaltres no. Tenim les de perdre. Ara com ara, tal com ho veig, no tenim altra sortida que la vigilància, l'avís i la fugida. Però ens cal pensar en solucions més pràctiques i més duradores.

En Gabriel Folcher va intervenir un cop més:

—Precisament. Hi he estat donant voltes. Mireu les torres de guaita. Són petites, però resistents. Penso que si cadascú a casa seva hi fes una torre, no de guaita sinó més gran, de refugi i, en cas de perill, en lloc de córrer com els conills ens podríem tancar dins la torre forta i que vagin dient, els pirates.

—Rebentarien la porta.

—La faríem ben massissa.

—Hi calarien foc.

—Bé. Deixeu-m'hi pensar. O millor encara, pensem-hi tots. Cal trobar la manera que la família pugui entrar a la torre amb facilitat però que els pirates ho tinguin cru.

En Pere Saltó va reprendre el tema original.

—D'acord. Pensem-hi. Però mentrestant, i ja que pel que sembla hi estem tots d'acord, organitzem el sometent i els torns de guaita. Calen dos homes per torre i dia, set dies per setmana. A 14 homes per setmana i torre surten 28 homes. Vol dir que ens tocarà fer la guaita més o menys un parell de cops al mes.

—Per què dos homes per dia a cada torre?

—Perquè és una mica pesat fer la guaita tot lo dia, de l'albada a la fosca. Millor un home de l'alba a migdia i un altre de migdia a vespre. Així, el guaita té mig dia lliure per passar per casa i anar per feina.

Un va suggerir que el vell Vinader quedés exempt de fer guaites en raó de la seva edat. Però ell es va posar gallet:

—Què uns penseu, que per tinc els cabells blancs sóc un inútil? Encara us podria donar alguna lliçó a tots.

—Ben segur que sí. Jo només ho deia perquè quan hom es fa gran, els ossos, la vista...

—Tinc la vista més clara que tu, que passes les estones mortes a la taverna. En Pere Saltó va córrer a posar pau.

—Ei, amics, que no hem vingut a discutir. Cadascú passa l'estona on vol i el problema que ens aplega em sembla que és un altre.

L'assemblea es va anar allargant amb qüestions pràctiques: van establir els torns, van preveure què passava si un queia malalt o s'havia d'absentar, com aplegarien la llenya i com ho farien perquè no es

mullés si plovia. En acomiadar-se van quedar per fer una nova reunió el diumenge següent. Parlarien de la idea d'en Gabriel Folcher de construir torres fortes a les cases.

De tornada a casa, cadascú es va ocupar d'alliçonar la família: les guaites, el toc de campana, etc.

—Si sentiu el toc de sometent —deien els homes a les seves mullers—, deixeu-ho tot, agafeu les criatures i cap a la muntanya sense encantar-se per res. No vulgueu salvar coses ni animals i no m'espereu. Ens trobarem allà.

—Ens ho prendran tot —es lamentaven les dones.

—Segurament, però evitarem el risc de caure a les seves mans.

—Potser no arribaran a venir mai —la flameta de l'esperança.

—Tant de bo, però hem d'estar preparats per si arriba el cas.

—Com és el toc de sometent? —preguntava la mainada.

—És així: ganang ganang, ganang ganang, ganang ganang, una bona estona, fort i ràpid.

—Sembla el toc de festa, el de Pasqua, el de Festa Major, Nadal...

—És veritat. Per això hem parlat amb el mossèn i d'ara endavant no farà aquests tocs, o els farà d'una altra manera, no fos cas que emboliquéssim la troca.

Capítol Segon

L'endemà, dilluns, van començar els torns de guaita. Com que no tenien rellotges, no anaven a hora fixa: el primer guaita havia de ser a la torre amb la primera claror del dia i fins a migjorn. Just a migdia el mossèn sempre feia un toc de campana. Ell en deia l'àngelus i era un toc d'oració. Qui en tenia el costum, resava, però per a tothom, resés o no, aquell toc significava l'hora de dinar. Al toc de l'àngelus el segon guaita havia d'anar a la torre. El primer, en veure arribar el segon, baixava i se n'anava a dinar. El segon, o ja venia dinat, o duia el dinar al sarró. Generalment pa amb formatge o una mica de cansalada, i s'estava dalt la torre fins que es feia fosc. Era una feina descansada mentre no plogués o bufés vent fred. Quan això passava, i passava sovint, les hores es feien llargues allà a dalt. I en acabar el torn encara calia caminar fins a casa.

A banda d'això, les guaites eren tranquil·les. Corria la veu que els pirates només atacaven quan feia bon temps, que no s'arriscaven amb males marors i que a l'hivern més aviat recalaven en lloc segur. Però altres veus deien que no te'n podies refiar, que hi havia excepcions i que, en qualsevol cas, uns dies de bonança podien ser suficients perquè els pirates s'animessin a sortir del cau i fer de les seves, sobretot si anaven escassos de reserves.

El diumenge següent, tal com havien quedat, els veïns de Castelldefels es van tornar a reunir al cementiri sortint de missa. Es veu que al llarg de la setmana havien anat pensant en l'afer, perquè tots

tenien idees. En Gabriel Folcher va replantejar el que ja havia avançat el diumenge anterior:

—Les guaites estan bé i caldrà continuar-les fent, però penso que no n'hi ha prou perquè no eviten que haguem de fugir corrents cap a la muntanya. Torno a proposar que a cada mas hi construïm una torre forta capaç de resistir qualsevol atac i prou gran perquè hi càpiga la família i els mossos, si n'hi ha. L'altre dia algú va dir que els pirates rebentarien o cremarien la porta. Em sembla que ja tinc la solució. Més ben dit, dues solucions: una, fer que l'entrada no sigui a la planta baixa sinó al primer pis. Hi pugem per una escala de mà. Un cop dalt hissem l'escala i tanquem. L'altra: entrem a la torre des de l'interior de la casa mitjançant un passadís estret que té una porta a cada extrem. Tanquem les dues portes. Els pirates, si volen entrar, hauran de fer-ho un a un pel passadís estret i tindrem totes les oportunitats d'abatre'ls.

—Com, si som dins la torre?

—Ho tinc tot pensat. A les torres hi obrirem troneres i en el passadís n'hi haurà dues que hi donin directament. Més coses: podem construir merlets i matabans al cim de la torre per poder defensar-nos millor.

En Pere Saltó reia entre dents:

—Gabriel, m'has deixat amb un pam de nas perquè no he entès ni un bri de tot el que has dit. Troneres, merlets, matabans... si no t'expliques millor...

D'altres també van riure. Tampoc no havien entès ni fava. En Gabriel que, pel que sembla, coneixia el tema ja d'abans, va il·lustrar els seus veïns:

—Les troneres són uns forats al mur, com escletxes. Són molt estretes i permeten fer foc o llançar sagetes des de dins, però és pràcticament impossible encertar-les de fora estant. Els merlets són aquelles baranes dentades que tenen alguns castells dalt del terrat. T'hi pots amagar al darrera i disparar protegit.

—I els macatans, o com es diguin?

—Matacats. Són una mena de balcó amb barana de pedra, però sense trespol. Es posen al terrat o en una finestra, just damunt la porta d'entrada i si els pirates intenten forçar la porta hom els pot llençar pedres grosses, o bé aigua bullent des de dalt. També oli bullent. Tot plegat fa que la torre no sigui només un refugi sinó també un estri de defensa.

—I tu com ho saps tot això?

—No és cap secret: he estat soldat a França i totes aquestes coses les he vist i fins i tot n'he fet ús.

El vell Vinader va intervenir, malhumorat:

—Xerrameca. Torres, matacats, falòrnies. Tot plegat vol dir diners i temps. Molts diners i força temps. I mentrestant, què? Potser abans d'haver enllestit les torres ja seríem tots morts. Anem al gra. Tinc una arma de foc. Qui més qui menys tothom en té i qui no en tingui ja cal que s'espavili a mercar-ne una. Ben armats i decidits, que vinguin pirates, que sabran qui som els de Castelldefels.

—Ja sabem que sou molt valent, Vinader, i m'agrada —n'Antoni Valls de Can Valls de la Muntanyeta—. Però els valents morts no van gaire lluny. D'altra banda, la idea d'en Gabriel de fer torres no està gens malament, però penso que és el rei qui les ha de fer, o el senyor baró, o tots dos. A més, haurien d'enviar uns quants soldats a protegir-nos i que siguin els mateixos soldats els que facin la guaita. Proposo que preparem una lletra i la fem arribar al virrei, a Barcelona, i una altra de semblant al baró d'Eramprunyà, n'Hug Joan Fiveller. D'aquesta se n'hauria d'ocupar en Climent, com a batlle. Oi que paguem els censos, els delmes i tot el que ens demanen? Doncs que facin alguna cosa que no sigui cobrar.

—Ara m'agrades —deia un.

—Això, això —un altre.

I en Climent Savall:

—Em sembla molt bé. Però si us plau, toquem de peus a terra, que ja sabem com funcionen aquestes coses: si el senyor virrei o el senyor baró ens escolten i decideixen enviar una guarnició, o refer el castell, que està mig enrunat i no serveix per a res, o construir alguna torre, qui ho acabarà pagant?

—Nosaltres —van dir diverses veus, a cor.

—Doncs ja ens hem entès. Fem i enviem les lletres, si així ho voleu, però sabent que si no responen ens haurem d'espavilar sols i si responen haurem de pagar les despeses.

—Tot i així jo ho provaria —aventurava un.

—Per provar-ho no hi perdem res.

—El no ja el tenim.

—Molt bé —va concloure en Climent Savall—. Ja que sembla que hi estem tots d'acord, m'ocuparé de les lletres. Us va bé que ens veiem diumenge vinent sortint de missa?

—Ara ja és costum —reia un.

—Doncs fil a l'agulla.

Mentre els grans parlaven, la mainada jugava per l'entorn, però hi havia quatre nenes, les filles d'en Duran del Garrofer, la Laura, l'Alba, la Júlia i la Paula, que s'havien quedat darrere dels grans i eren tot orelles. Les criatures són curioses, sobretot a l'hora d'escoltar les converses dels grans.

Molt honorable senyor:

vistos el repetits atacs perpetrats per corsaris
barbarescos, no solament a les naus que naveguen pels
nostres mars, sinó també contra la pagesia, que ens
fan malviure amb l'ai al cor, sempre a punt per fugir
cap a les muntanyes, sota la permanent amenaça de
perdre la hisenda i la vida, ens adrecem a la vostra
senyoria en demanda d'auxili i protecció ¶ La casa
quadra que anomenem castell no és digna d'aquest
nom perquè està abandonada i mig enrunada ¶
Pensem que si es reconstruís i ampliés podria
albergar una tropa permanent i a l'ensem fornir un
recinte de refugi i protecció per a les nostres famílies
en cas de perill ¶ És una gràcia que supliquem i
que esperem que ens sigui concedida per la vostra
benvolença

Clement Savall

Capítol Tercer

Així s'explicava en Climent Savall, batlle de Castelldefels, davant l'assemblea, avui més nombrosa que els diumenges anteriors perquè havia corregut la veu i hi era tothom, també els pescadors, tot i que la majoria eren forasters i de temporada i que generalment no participaven gaire de la vida del terme. Però a ells també els afectava el perill i això els havia esperonat:

—Aquesta és la lletra que si us sembla bé faré arribar al senyor baró. La del senyor virrei és semblant, només que no parla del castell sinó que demana la construcció d'una o més torres de defensa a la costa, amb soldats i amb un canó. Us sembla bé?

Tothom assentia.

—Ja seria hora que algú fes alguna cosa per Castelldefels.

—Ens tenen ben oblidats.

—Només es recorden de nosaltres a l'hora dels delmes.

En Climent Savall, incòmode perquè era ell qui els cobrava en nom de la baronia, volia redreçar el tema:

—Doncs ja que tothom hi està d'acord m'ocuparé que aquesta lletra arribi al senyor baró.

—Com ho faràs? —desconfiat, el vell Vinader.

—Aniré jo mateix a Barcelona i l'hi portaré en mà.

—Això està bé.

—I l'altra lletra, la del virrei?

—Aquesta no és cosa meva. Potser hauríem de nomenar un síndic

perquè se n'ocupi.

En Pere Saltó, el jurat, va dir:

—Què us semblaria n'Antoni Valls?

—El pare?

—El fill. Es jove, eixerit i ben disposat.

N'Antoni Valls fill no sabia on posar els ulls. La gent callava.

—No dieu res? —en Pere Saltó—. Vol dir que sí o que no?

—Que sí, home, que sí —la concurrència.

Més d'un s'havia quedat amb les ganes. D'aquí el silenci.

—Ho acceptes, Antoni? —demanava el jurat.

—Sí, sí, és clar.

—Doncs fet. Prepararem un paper amb el nomenament.

—Una altra qüestió —va continuar el batlle. Se'm queixa el mossèn que els guaites que fan guàrdia el diumenge al matí no van a missa.

—Es clar que no. Com voleu que hi vagin?

—Això ja li ho he dit jo, però no hi està gaire d'acord. Diu que busquem una solució.

—Jo en tinc una —en Tomeu Pujades.

—Endavant.

—Que faci guàrdia ell.

—Home...

—No estaria malament. Es un home sa i jove. Per què no en fa com els altres? Que potser es pensa que no corre perill, ell?

Al batlle no li agradava el caire que estava prenent la conversa.

—A veure, que ens entenguem. El mossèn mai no l'hem comptat a l'hora de fer guaites i fins ara ningú no havia piulat. Siguem sensats: el fet que ell fes guaita no arreglaria la qüestió de la missa dels guaites.

—Doncs que vagi a dir la missa a peu de torre i que no ens...

—Ep, hi hagi pau —el batlle—. No emboliquem la troca. Si us sembla bé li diré que és un cas de força major i que no es pot estar a

dos llocs al mateix temps.

—Jo em pensava que el mossèn això ja ho sabia —el vell Vinader.

—Apa, que es fa tard per dinar —el batlle frissava per cloure una assemblea que semblava voler tirar pel camí de la protesta.

De moment no van convocar més assemblees de veïns, però cada diumenge abans i després de missa, la gent del terme feia petar la xerrada a la porta mateix del temple. Per a les dones sovint era l'única oportunitat que tenien durant la setmana de veure's, fer conversa i posar-se al dia. Per als homes, una ocasió de comentar les feines del camp, de fer una mica de gatzara i, naturalment, de parlar d'allò que els amoïnava.

Un diumenge, en Gabriel Folcher va comparèixer amb una grossa carpeta lligada amb betes. Va entrar a missa sense dir res i durant tota l'estona va tenir la parròquia —grans i petits, dones i homes— intrigats de pensar què hi devia dur en aquella carpeta. Tothom trobava que el sermó s'allargava i frissaven per sentir allò de:

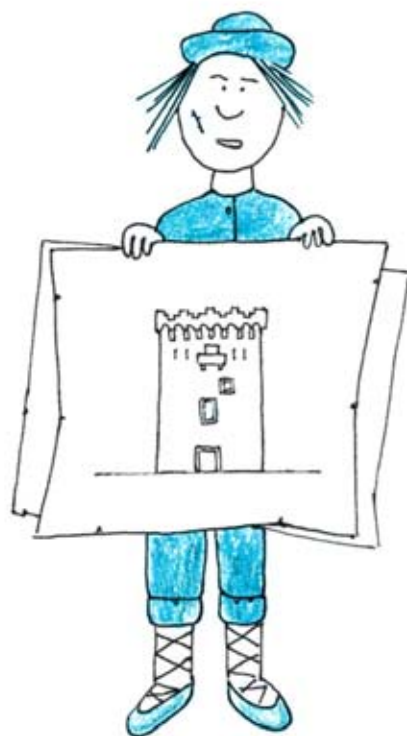
—Ite, missa est.

Finalment la cerimònia es va acabar i qui més qui menys, com aquell que es fa el desmenjat, es va anar acostant a en Gabriel Folcher, esperant que es dignés obrir la carpeta misteriosa. No cal dir que ho va fer. Per això la duia. Volia ensenyar a tothom els seus avenços en matèria d'autodefensa.

Eren dibuixos. En un es veia una cosa quadrada, com si fos una cambra, amb unes parets molt gruixudes.

L'altre dibuix era més explícit. Mostrava una torre alterosa, amb els angles de pedra picada. Tenia no pas menys de quatre plantes i s'acabava amb un terrat emmerletat. S'hi podien veure dues portes, una en planta baixa i l'altra al primer pis. Alguns finestrons, escletxes, i també una mena de balcó.

—Aquesta porta de baix?

—Aquí hi tancarem l'animal, amb una mica d'aigua i de pinso per si l'estada s'allarga. Nosaltres entrarem per la porta de dalt.

—I si els pirates entren per baix i un cop dins pugen?

En Gabriel Folcher somreia.

—No podran. El sostre de la planta baixa és una volta de pedra massissa. En el pitjor dels casos ens podrien robar l'animal, però, veieu això d'aquí dalt que sembla un balcó, just a sobre de les portes? Doncs no és un balcó sinó un matacans.

—Ah! vet aquí, el matacans! Sí que està ben pensat. No voldria estar jo a sota quan comencin a llençar coses...

—I encara més. Si per atzar els pirates aconseguissin entrar al primer pis, nosaltres els atacaríem des del segon, havent enretirat l'escala

que hi puja. No tindrien altra salvació que fugir... tornant a passar per sota del matapans.

—I les escletxes dels murs? —la curiositat dels veïns no tenia límit.

—Són les troneres. Per disparar trets i sagetes des de dins. N'hi ha a tots quatre costats. Qui s'acosti, ja cal que es prepari.

—Sembla molt sòlida.

—Els murs són de pedra lligada amb morter. Només els podrien batre a canonades.

—Quan la tindreu feta aquesta torre?

—Això fa de mal dir. Primer hem d'aplegar els cabals, després trobar un bon mestre d'obres, preparar la pedra i finalment construir. Temps.

En Climent Savall guaitava amb interès, sense obrir boca. Però anava prenent nota mental de tot.

Capítol Quart

N'Antoni Valls, fill, a trenc d'alba, preparava el seu matxo negre i pelut per sortir cap a la ciutat. La vigília, en Pere Saltó li havia fet a mans un paper plegat i lacrat, un altre d'enrotllat i lligat amb una cinta, i una bosseta que dringava.

—La lletra i el nomenament, signat per mi i pel batlle. Te'l demanaran. I aquí hi van deu sous per les despeses. No te'ls gastis tots.

—No tingueu por. Sabeu que no sóc amic de les cartes ni dels daus.

—A ciutat hi ha altres temptacions, a més del joc.

—No hi he estat mai, a Barcelona.

—Doncs vigila. Sobretot mira on poses els peus.

—Els peus?

—Perquè allà on van els peus hi va tota la resta, home.

El jove es va enfilear al matxo amb agilitat i va deixar enrere Ca la Seca tirant avall per anar a trobar el Camí Ral. El va anar seguint fins arribar a la riba del riu Llobregat. La barca era a l'altra riba, amarrada al costat de Cal Xic de la Barca, que era qui la feia anar. Va fer un llarg xiulet i tot seguit va veure sortir un home de Cal Xic. L'home li va fer un gest indicant que s'esperés. Com que tampoc no podia fer altra cosa, es va quedar quiet, contemplant al paisatge. Aquí, el mar ja no anava seguint el camí com al principi. S'havia anat allunyant i ara amb prou feines es veia. La terra era plana i devia ser bona perquè tot era verd. Es notava que no hi mancava l'aigua en aquella contrada. A més, la terra semblava flonja, ni pedregosa ni sorrenca. L'Antoni avaluava

els horts amb ull de pagès, calculant possibles collites, inversió, rendiment... Saltava a la vista que era millor terra que la pròpia.

Però, tanmateix, tampoc no es podia queixar. Aconseguir casa i terra, ni que fos per la via matrimonial, no havia estat poca cosa per a un cabaler com ell. Perquè n'Antoni Valls era un pubill, un noi que s'havia casat amb la pubilla de Ca la Seca, una pubilla que s'ha de dir que de seca no en tenia res. La dita Seca era sa mare, una dona vídua que s'havia deixat les freixures treballant per tirar endavant casa, terra i mainada tota sola. Vaja, ben bé sola no, perquè les tres noies, ja grandedes, ajudaven tant com podien, però ella duia a sobre la responsabilitat i sobretot les angúnies. Fins que un dia l'Antoni, sortint de missa, es va quedar xerrant una bella estona amb la Joana, la filla gran de la Seca. Feia plans de futur, castells en l'aire, de fet, i la Joana l'escoltava amb atenció. En acabat, tot dinant, l'Antoni va parlar amb son pare dels mateixos plans.

L'Antoni Valls de Can Valls de la Muntanyeta va trobar que allò que deia son fill petit no era cap rucada. Podia ser una solució per a ell i per a la vídua. De manera que havent dinat se'n va anar xano xano a Ca la Seca i va estar parlant amb la mestressa una bona estona, asseguts tots dos en un vell banc de fusta, sota la figuera, al costat de la casa. Les noies, encuriosides, espiaven la reunió esforçant-se per caçar paraules al vol. Pel que van poder copsar, es tractava de fer un casori entre n'Antoni Valls fill i na Joana. En Valls deia mots com ara *«són bona gent, treballadors de mena, sense vicis coneguts i d'aspecte sà i fort. Què millor?»* La Seca era tot orelles. Hi va estar d'acord. La Joana, que coneixia l'Antoni des que eren quitxalleta i feia dies que s'ho ensu-mava, s'hi va avenir, i l'Antoni estava il·lusionat per tres bandes: tindria núvia, casa i terra. També sogra i cunyades, però eren bona gent. Cap problema.

Mentre l'Antoni repassava aquests records, va arribar un pagès

amb el seu carro i es va aturar al seu costat. L'home va treure un corn del sarró i el va fer sonar.

—Què, mestre, cap a ciutat?

—Sí —l'Antoni.

—Jo també, a vendre aquesta càrrega de verdura.

—Que tingueu sort.

—Mercès, però no em caldrà. A Barcelona tot ho compren. No en tenen mai prou aquella gent. No sé on fiquen tant de menjar. D'on sou?

—De Castelldefels.

—Ah, sí. Home, queda una mica més lluny, per anar i venir. Jo sóc de Can Parellada, aquell mas que es veu allà al darrera, el de la palmera.

De Cal Xic de la Barca en va sortir el mateix home d'abans i va fer un senyal que volia dir ja vinc. Va pujar a la barca i la va deslligar.

—Fa molt que espereu?

—Una estona.

—Per a un home sol al Xic li costa passar la barca. No li surt a compte. Sempre espera que hi hagi algú més i d'aquesta manera treu més profit del viatge.

—Me'n faig càrrec.

—Cadascú ha de mirar per ell. Si no, malament rai.

La barca s'acostava ràpidament. Estava lligada amb una argolla a una corda tensa i gruixuda que travessava el riu. El Xic posava la barca de biaix, de manera que el corrent l'ajudava a empènyer i ell feia la resta estirant la corda fixa amb totes dues mans. Era una barca plana, força ampla. En arribar va saludar al carreter pel seu nom i a l'Antoni posant-se els dits al barret, com si se'l volgués treure però sense fer-ho.

—Mig sou, jove.

N'Antoni ho va trobar car, sobretot tenint en compte que l'altre,

amb un carro ple fins dalt, havia pagat el mateix que ell, però com que no coneixia els costums no va dir res. Van emprendre el camí cap a l'altra riba. De l'aigua estant, el riu semblava més ample. El Xic tenia els braços més forts que l'Antoni havia vist mai. Potser sí que mig sou era un preu just després de tot. La feina de pagès era pesada, però no envejava la del Xic, tot i que segurament tenia uns bons ingressos assegurats. Arribats a la riba esquerra i havent passat a terra ferma, en Parellada li va dir:

—Aneu tirant i no m'espereu, company, que jo amb el carro tan ple vaig feixuc.

L'Antoni li va agrair el gest amb una aclucada d'ull i es van acomiadar. Mentrestant, dos carros buits pujaven a la barca per travessar el riu en sentit contrari. En el tram que anava del Llobregat cap al pla de Barcelona, l'Antoni va anar trobant més carros. Carros plens en direcció a la ciutat i carros buits de tornada. L'Antoni pensava en les paraules d'en Parellada, l'home amb qui havia coincidit a la barca. A Barcelona tot ho compren i no en tenen mai prou.

Va passar pel davant d'una ermita. Va preguntar a uns que, com ell, feien via, i li van dir que era la Mare de Déu del Bell Viatge i que la gent que emprenia el camí solia aturar-s'hi un moment per demanar la protecció celestial. Per aquest motiu era sempre oberta.

Una mica més endavant va veure, ran de camí, quelcom bastant sinistre: una forca. Afortunadament buida, però feia basarda. Més endavant una altra i una altra, fins a cinc. Li van deixar una certa agror a la boca.

Li havien dit que Barcelona era una ciutat emmurallada i per tant esperava trobar-se davant d'uns murs de pedra, però es va trobar passant entremig de cases, hostals, tavernes i fins i tot li va semblar veure la silueta d'un convent. Es que tal vegada hi havia un poble a tocar de la ciutat? Li van respondre que no, que el recinte emmurallat s'ha-

via quedat petit i que la gent construïa, ja des de temps enrere, nous edificis fora muralles, ran de camí. En deien el Raval. Passat el Raval sí que va trobar la muralla i la porta d'entrada, que era oberta de bat a bat i hi passava una corrua de gent, cavalleries, carros i carretons, fins al punt que uns havien d'esperar que passessin els altres i es formava una mica d'aglomeració a l'entrada, precedent llunyà, sens dubte, dels embussos que es veurien més endavant.

Sabia que el Palau del Virrei era a tocar de la Catedral, de manera que va demanar per la Catedral i el van adreçar bé perquè hi va arribar sense contratemps. Un cop davant la porta principal i seguint les instruccions rebudes, va agafar el carrer de l'esquerra, en direcció al mar. Just al davant i a l'esquerra d'allà on la Catedral s'acaba en un absis hi havia un edifici regi. L'entrada donava a un pati que lluïa, al centre, un brollador. Era el palau que cercava. Dos guàrdies vigilaven l'entrada i li van barrar el pas.

—Vinc de Castelldefels i porto una lletra per al senyor virrei.

—Sou batlle, jurat, síndic potser?

—Certament.

L'Antoni es va treure de l'interior de la camisa el document que l'acreditava, el va desenrotllar i el va allargar al guàrdia, que el va llegir amb una mica de dificultat.

—Antoni Valls de Ca la Seca. Nomenat síndic pels jurats amb el vist i plau del batlle. Sembla correcte. Podeu passar. Un cop al pati, agafeu la porta de l'esquerra, la que està oberta.

—Mercès.

La porta de l'esquerra donava a una saleta on hi havia un secretari darrera d'un taulell i tres persones fent cua. Quan li va tocar el torn es va repetir l'escena de la porta. I el secretari:

—Teniu la lletra que porteu per al senyor virrei?

—Es clar que sí, però és per donar-li a ell.

El secretari va fer una mitja rialleta, com si aquella explicació l'hagués sentit mil vegades.

—No patiu, jove. Doneu-me-la a mi que jo la hi faré arribar.

L'Antoni malfiava.

—Del cert?

—Es la meva feina. Au, va, que n'hi ha que s'esperen.

L'Antoni, de mala gana, li va allargar la lletra. Anava plegada i lacrada. El secretari la va posar en una safata on ja n'hi havia d'altres.

—El següent.

Tot dient això li feia senyal al del darrera que s'avancés.

L'Antoni, entre decebut i confós es va retirar, tot preguntant-se si aquella lletra arribaria on havia d'arribar i quin cas en farien. Compitava amb que podria parlar amb el virrei i explicar-li amb detall la situació. De tota manera, ell no hi podia pas fer més del que havia fet. Va sortir al carrer, va deslligar el seu matxo pelut de l'argolla on l'havia fermat en arribar i va agafar el camí de tornada.

Sortint de Raval va treure un tros de formatge i mig pa del sarró i va començar a menjar sense deixar de fer camí. De sobte el mos se li va entravessar a la gola. Mentre ell era a ciutat, a la primera forca hi havien penjat un home. Era ben mort i treia un pam de llengua. A peu de forca hi havia un guàrdia i tres o quatre homes que parlaven. Del coll del mort penjava un rètol que deia: «Per l'ladre». Al moment de passar pel davant l'Antoni es va llevar el barret i un dels homes, girant-se, li digué, amb aire de satisfacció:

—L'hem enxampat, el l'ladregot. Aquest ja no robarà més.

Sense saber què dir, va assentir amb el cap i va seguir endavant, tot retornant el pa i el formatge al sarró. Havia perdut la gana. Sortosament, a la segona, tercera, quarta i cinquena forca, no hi havia ningú.

Pel camí, l'Antoni va tornar a trobar carros, però com que ja era la tarda, la majoria anaven buits, de tornada. Arribat a Cal Xic de la

Barca, va poder embarcar tot seguit perquè ja hi havia gent esperant. Mig sou i som-hi.

Un cop passat el riu, en una cruïlla de camins va coincidir amb un carro carregat de sacs que anava riba amunt. Per un estrip d'un sac en sortien unes llavors petites que ell mai no havia vist. No es va poder estar de demanar-li al carreter la naturalesa d'aquella planta.

—Cànem —va respondre el carreter. I com que l'Antoni es va quedar una mica parat, va afegir—. Sí home, per fer estopa, cordes, sacs, ja sabeu.

—Sí, sí, és clar.

—Aquestes llavors van a Sant Boi. Ara, que si en volguéssiu, us en puc aconseguir més.

Dit això l'home li va donar a l'Antoni un nom i una adreça del Prat.

L'Antoni va arribar a Ca la Seca a entrada de fosc, una mica cansat de cavalcar, que entre anar i venir havien estat gairebé deu hores. La Joana, bona noia que sempre sabia què calia fer, li va administrar unes fregues a la ronyonada que el van deixar com nou i li van retornar la gana perduda. Va dinar i sopar tot d'un sola tirada.

Capítol Cinquè

Els dies van anar passant, sense novetat. Va arribar Nadal i va passar. Els guaites no deixaven d'albirar l'horitzó i la pagesia estava atrafegada amb la sembra. L'economia de Castelldefels era la típica de subsistència: sobretot gra, que després seria farina i finalment pa, una mica d'horta, fruita quan n'era el temps i el bestiar, un bestiar petit que proporcionava als veïns i a la seva mainada les proteïnes que necessitaven per tirar endavant els uns i per créixer els altres. I per acabar, el peix que els pescadors treien de la mar amb esforç i només quan el temps ho permetia.

A banda, hi havia dos productes que portaven a vendre cada any: les garrofes, abundoses al terme, i els pinyons, que també arribaven puntualment a l'estiu. A canvi d'aquests productes la gent comprava allò que no podia produir: roba, calçat, eines i estris per la casa.

Només es conreaven les valls. Cal pensar que la platja era prop dels masos i no com ara, que ha reulat un bon tros. Per tant, la terra de conreu no era gaire extensa. Sortosament, alguns pagesos de Castelldefels tenien terra a la vall de la Sentiu. La muntanya no hauria estat gens productiva si no fos que segles abans els àrabs hi havien introduït el garrofer. És un arbre que es fa fins i tot en llocs pedregosos, desnivellats i secs. Els turons i vessants n'eren plens i la prova és que encara avui en podem veure nombrosos exemplars escampats aquí i allà, de vegades als llocs més aspres i inversemblants. Són els descendents d'aquells que van proporcionar una font d'ingressos als castelldefelencs d'èpoques passades.

Dins del terme hi havia diversos pous que permetien abastir les cases i fer una mica de regadiu. Els més coneguts eren el Pou del Comú, que era a la Plaça Major, davant de Cal Moliner, el d'en Vidal, i l'anomenat Pou Alt, que encara existeix i que ha donat nom a tot un barri, però gairebé cada mas tenia el seu pou. A més, a Can Roca havien canalitzat l'aigua de la font del Monràs no solament fins a casa seva, on havien construït una bassa, sinó també fins a Can Roca de Baix. Allà hi havien fet una font i un abeurador. Com que era aigua bona, que venia de la muntanya, la gent hi anava a emplenar els càntrics i a abeurar els animals. A més, a les torrenteres hi havien fet basses on es recollia l'aigua de la pluja. En algun indret se'n poden veure vestigis.

L'Antoni de Ca la Seca no parava de donar voltes a un parell de pensaments: l'un era *cànem* i l'altre era: «*a Barcelona tot ho compren i no en tenen mai prou*».

Decidit a sortir de dubtes, un matí li va dir a la Joana que se n'anava al Prat, a parlar de llavors amb un pagès que havia conegut. Ella li va preparar un sarró i tot seguit l'Antoni va emprendre el camí, a cavall del seu matxo pelut. Seguint les instruccions rebudes, abans d'arribar a la riba del Llobregat va trencar a mà dreta, en direcció al mar i va buscar el mas Can Carlets. Ben aviat va veure una casa blanca a peu de camí, tal com li havia dit el pagès de les llavors. Els conreus que envoltaven la casa oferien un aspecte peculiar: tot eren plançons. Pel camí corrien unes gallines que anaven picotejant aquí i allà. Segur d'haver-la encertat, l'Antoni va baixar del matxo i el va afermar a la soca d'una morera que a l'estiu devia fer una bona ombra a la casa. Es va atansar a la porta:

—Ah Maria! Que hi ha algú?

Va sortir una dona eixugant-se les mans.

—Bon jorn tingueu. Que cerqueu en Carlets?

—Sí, mestressa. Vull parlar amb ell de llavors.

—Ha sortit a lliurar uns planters, però no havia d'anar gaire lluny.
No trigarà. Si sou servit de passar i seure...

—Mercès.

—Heu esmorzat?

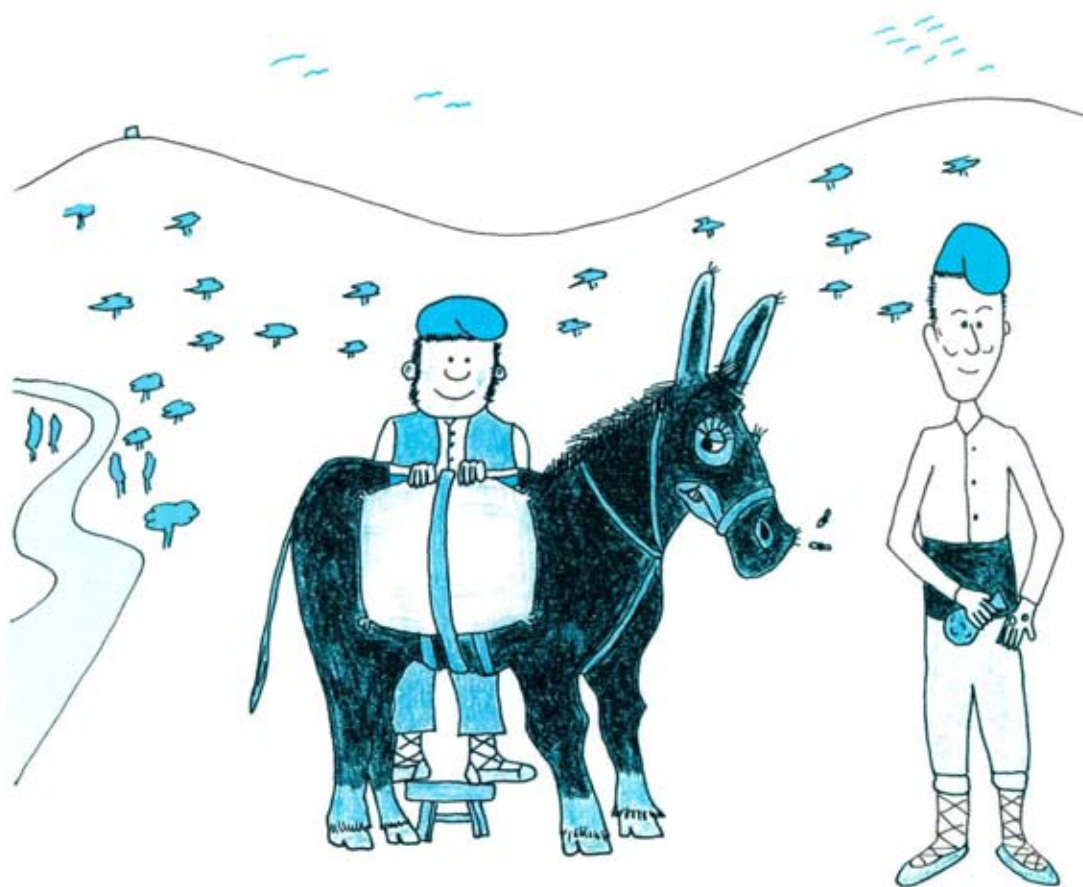
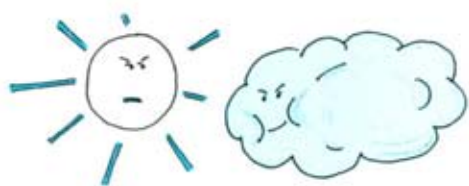
—Tot venint.

La dona, com si no l'hagués sentit, va posar pa, un tall de formatge, un setrill d'oli i un porró de vi sobre la taula. Feien tan bona cara que l'Antoni va pensar que no fer-ne un tast seria de mala educació. Va ser educat. Sense passar-se. Mentrestant, ella anava feinejant per la casa.

Al cap d'una bona estona es va sentir un carro. L'Antoni va sortir al camí. Era en Carlets.

—Ei.

—Home, veig que heu trobat casa meva.

—No ha estat difícil.
—Si no recordo malament us interessa el cànem, oi que sí?
—Doncs estic pensant de fer-ne, si pot ser. Però abans voldria saber alguns detalls.
—Vós direu.
—Per començar: té bon mercat?
—Mercat dieu? Us el prendran de les mans. Més n'hi hagués.
—Com és que no n'havia vist mai?
—Perquè en aquesta contrada és novetat. Fins ara només en feien a la ribera del Sió, a Lleida i a Balaguer. Però no donen l'abast i a més hi ha el transport. Nosaltres en canvi som a tocar de Barcelona. Per això ara s'està introduint en aquests verals.
—Quines atencions necessita?
—Aigua i adob. Es planta de regadiu. Teniu aigua, vós?
—A casa hi ha un pou.
—Doncs apa, a poar. O millor, poseu-hi una sínia.
—Quan l'he de plantar?
—Just passada la Setmana Santa és bon moment. La collita, a l'estiu, i accepteu un consell d'amic: no talleu les plantes, arrenqueu-les amb arrel. Altrament l'arrel es podreix en terra i la fa malbé.
—Creixen gaire les plantes?
—Es faran més altes que vós.
Aviat es van entendre. En Carlets li va carregar el matxo i ell va pagar el preu sense discutir. A manca de punt de comparació no podia saber si era bon preu, però en Carlets semblava un home cabal.
Tot seguit va emprendre el camí de retorn, a peu, que el matxo ja duia prou càrrega.

A primers de febrer es començaven a allargar els dies i, tot i que a les nits gebrava amb ganes, de dia feia bonança. En Pere Saltó, el jurat, no es cansava de recomanar a la gent més i més atenció a la possible presència de pirates.

—Sobretot vigileu bé —deia—. A l'hivern es deuen haver menjat les reserves i ara, amb el rebost i el pap buit han de sortir de cacera. Poden presentar-se qualsevol dia a qualsevol hora.

—Ei, i el baró? —volien saber els veïns.

—Ep, i el virrei? —feien uns altres.

—De moment res de res, amics. No hi ha hagut resposta.

—Potser caldria insistir...

—Jo ja he lliurat tres lletres —es va defensar en Climent Savall—. Sempre en mà.

—I què diuen?

—Que cal fer alguna cosa, que s'ho estan pensant, que fan números...

—Paraules.

—Sí, paraules.

—Com que a Barcelona els pirates no hi van...

Amb la sensació d'abandó per part de les autoritats, la inquietud creixia entre les famílies.

Mentrestant, el Gabriel Folcher, que mesos enrere havia presumit de plànols d'una torre davant dels veïns, no semblava que volgués encetar cap obra. A la taverna hi feien una mica de barrila amb aquesta qüestió.

—Què, Gabriel, com va la torre? —l'un.

—Que no la veieu en passant? —un altre.

—Oh i tant. L'ombra que llença sobre el camí! —encara un tercer.

—Tot arribarà —feia ell, arronsat d'espatlles.

—Què potser hi cabrem tots dins la torre, Gabriel?

—Una mica atapeïts potser sí, però porteu pa i vi.

—Un home tan decidit i que tot ho sap i la torre li creix menys

que les faveres.

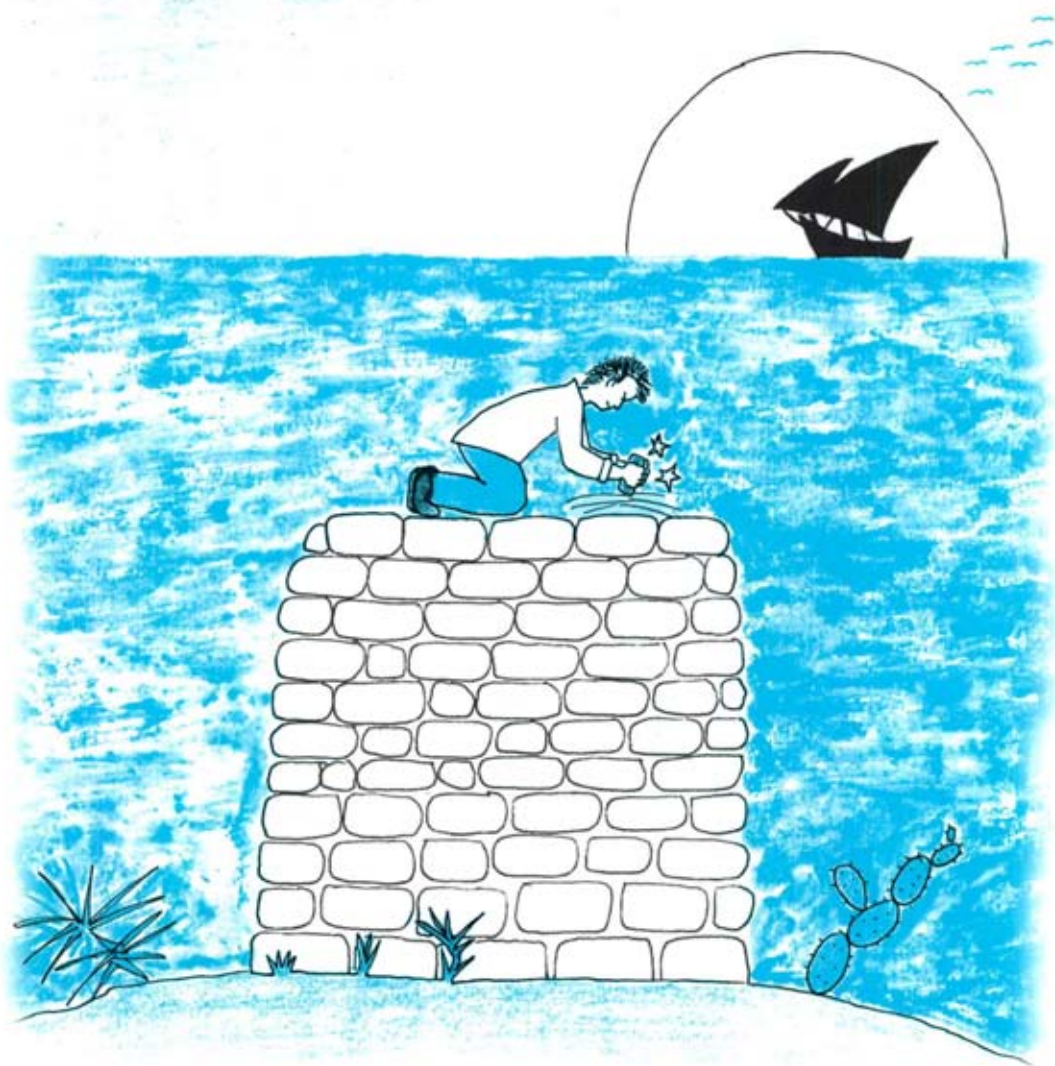
—Encara gràcies que tinc un bon camp de faves, que d'altres no-més tenen llengua.

I així per l'estil. Però la cosa mai no anava més enllà perquè tots eren amics i ningú, ni en Gabriel, no s'enfadava. Ja en tenien prou de maldecaps com per empipar-se per nicieses de no res.

El cert era que en Gabriel Folcher estava molt il·lusionat amb el seu projecte de torre, però no tenia recursos per encetar les obres. De manera que la idea, de moment, estava en recer.

Allò que ningú no sabia era que mentrestant en Climent Savall, el batlle, havia anat a Barcelona i s'havia entrevistat amb un mestre d'obres anomenat Joan Font, que era pràctic en construccions de caire militar. Li havia encomanat el projecte d'una torre aclarint que la volia gran, sòlida i ben acabada. Desitjava que la seva fos la més esponerosa del terme, com corresponia a una família antiga i a un home que era el batlle. A més, volia passar al davant del seu veí més proper, en Gabriel Folcher.

Capítol Sisè

El matí del 24 de febrer, quan feia una estona que en Joan Miramar s'havia enfilat a la torre Moruna, s'entretenia guaitant com començava a sortir el sol per sobre del mar. Primer només era una ratlleta, després un capciró, ara ja semblava la part superior d'una taronja. Però aquella taronja no era neta. Tenia una taca. I a mesura que el disc solar anava ixent, la taca no el seguia sinó que tota l'estona es quedava ran d'aigua. No era una taca, era un vaixell. De vaixells, tan prop del port de Barcelona, se'n veien gairebé cada dia. Aquella taca emperò, en lloc de desplaçar-se cap a un costat o l'altre, semblava estar aturada en un mateix punt. En Joan es va fregar les parpelles i va fer visera amb la mà per veure-hi millor. La taca anava creixent de mica en mica. S'acostava. Si es veia petita era, més que per la distància, que també, perquè el vaixell venia encarat de proa mentre que els vaixells que passaven, en veure's de costat, s'albiraven millor.

—No et precipitis —es deia en Joan a si mateix—. Però no badis.

Va repassar la ratlla de l'horitzó per si es veia quelcom més. No. Va comptar fins a vint i va tornar a fixar la vista en la taca. Ara la copsava amb més claredat: efectivament era un vaixell que encarava la costa de proa. Era lluny, però ja no quedava cap dubte que es dirigia de dret a la platja. A en Joan el cor li va començar a batre com un timbal. Va agafar un manat de palla i va picar amb la pedra foguera fins que les espurnes van prendre. Aleshores va bufar amb suavitat. Quan la palla ja flamejava la va posar sota el brancatge sec i va seguir ventant. Al cap

d'un moment, de la flama ja en sortia una columna de fum.

Alguns veïns que eixien de casa per anar de cara a la feina van veure la fumera.

—Ja hi som!

Van tornar enrere i van recollir les dones i la mainada. Aquells que tenien un arma, van aprofitar per prendre-la, juntament amb pólvora i bales. Després es va comentar molt que havia estat una gran sort que l'alarma s'hagués presentat tan d'hora, quan alguns encara eren a casa i d'altres tot just en sortien.

Aleshores va sonar la campana.

GaNANG! GaNANG! GaNANG!

El guaita la feia anar amb totes les seves forces. Tothom va anar sortint de casa amb els nervis a flor de pell. Els homes tancaven portes i finestres, tot i saber que de poc servrien aquestes precaucions. La gent sabia cap on havia d'anar. El punt de trobada per als que vivien sota el turó de l'església i el mal anomenat castell, era Cal Ganxo. Un cop allà, si calia, tirarien més amunt, cap el coll dit del Peu de Santa Maria entre el Turó del Gall i el del Fanxó. Els de Sant Salvador dels Arenys, Can Eimerich, Can Jover i Can Ferret tirarien amunt seguint el Fondo de Can Eimerich fins el collet que queda entre el turó del Peu de Santa Maria i la Pleta del Cérvol. Finalment, els de Can Vinader, Can Llopart, Cal Mersó i Ca la Seca s'enfilarien al Turó d'en Llopart. Un cop allà, si calia —cosa improbable— tots baixarien per l'altra banda i s'aplegarien a La Sentiu per continuar cap a Eramprunyà.

La fugida hauria estat fàcil, sobretot amb els homes a casa, que carregaven les criatures, si no fos per la gent gran, que no podia seguir el pas dels altres. Les famílies es trobaven davant del dilema endiablant d'alentir tots la marxa o deixar els vells enrere. Van optar per fer passar

avant les dones amb la mainada mentre els homes ajudaven la gent gran. No tota, perquè el vell Vinader es va negar a sortir de casa i, apostat a la finestra del mas amb el seu pedernal a l'espatlla, anava dient:

—Que vinguin, que vinguin, que sabran qui és en Vinader. Encara no em coneixen, aquesta gent!

Un altre que no es va moure va ser en Joan Miramar, que estava enfilat a la Torre Moruna i pensava que aquell era el seu lloc, que allà no corria perill i que, en tot cas, si veia venir els pirates cap a la torre, sempre podia córrer muntanya amunt amb temps suficient perquè no el poguessin atrapar.

De la muntanya estant, uns i altres veien acostar-se el vaixell. Era una fragata força gran. Va fondejar a una distància prudencial de la sorra i havent plegat veles va arriar quatre barques de bona mida, dues per banda. Es van omplir d'homes i a cop de rem van arribar a la platja. Allà els homes es van agrupar i van tirar endins seguint el camí. Van deixar de banda les botigues de pescadors de Can Bou i van tirar del dret cap els masos grans: Cal Queco, Can Tivalla, Cal Moliner, Cal Garrofer, Ca l'Armand, Can Ballester i Can Roca de Baix, que eren ben a prop els uns dels altres.

Als veïns enfilats als turons els arribaven nítidament els cops de destrat amb que els pirates rebentaven les portes dels masos, bordes i corrals. També els lladrucs desesperats dels gossos. Les mares miraven de tranquil·litzar les criatures espantades, mentre els homes deixaven anar, entre dents, el seu vocabulari més gruixut. Sentien ràbia i vergonya alhora. Ràbia de veure impotents com els buidaven les cases i vergonya de pensar que havien estat incapaços d'evitar-ho. Els vells, asseguts a terra o sobre un pedrís, ploraven en silenci.

Al cap d'una estona, que els va semblar inacabable, els veïns van veure com els pirates carregaven matxos i mules amb tot el que havien pogut arreplegar i, de mica en mica, anaven tornant cap a la platja

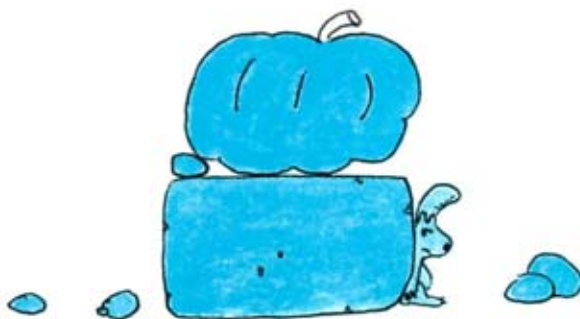
amb el seu botí, seguits dels ramats. Pel que es veia, n'havien tingut prou amb buidar els masos de la plana. Van anar fent viatges amb les barques i finalment es van embarcar ells, deixant enrere els animals d'unglot, sens dubte perquè no tenien prou lloc a bord per a ells. Van llevar àncora, van hissar la vela i van virar mar endins. Aleshores en Joan Miramar, que no havia abandonat la torre ni un moment, va apagar el foc ofegant-lo amb sacs.

Tothom va anar baixant amb el cap cot i els ànims per terra. Alguns ja sabien què trobarien o, més ben dit, què no trobarien, i no s'erraven. De les masies que havien tingut visita no solament havien desaparegut les poques o moltes joies que pogués tenir cada família, generalment peces que havien anat passant de mares a filles, sinó que no quedava ni una unça de farina, de formatge, de gra, de llegums, de fruits secs, de res. Ni una cabra, ni un xai, ni gall, ni gallina, ni conill. A banda dels animals massa grossos: matxos, mules i bous, només els havien deixat les truges i els garrins.

El vell Vinader encara era a la finestra.

—No han tingut dallonses de venir, no —cridava—. Fills de mala mare, teniu por d'un vell. Només entreu a cases buides!

Alguns que, passant, el sentien esbravar-se i encara s'avergonyien més del que ja n'estaven. Aquell vell un xic eixelebrat els havia donat una lliçó.

guem present que, tot i que van més o menys per compte propi, tots són súbdits del Turc i per tant estan en contacte entre ells. Si a un lloc els van maldades, la notícia no trigarà a córrer.

Excepte els damnificats, que ho tenien clar, els altres encara dubtaven entre la por i l'esperança. En Gabriel Folcher que, com a exsoldat, coneixia bé la naturalesa humana en situació de *stress*, sabia que no hi ha res com el terror per motivar la gent i tornar valents els més porucs.

—Tinguem present que aquesta vegada hem tingut molta sort.

—Si, home...

—Molta. Hem perdut els béns, però hem salvat les persones. No s'han pogut endur cap presoner. Ni home, ni dona, ni criatura. Ja sabeu què en fan, de la gent que cau a les seves mans, oi? Penseu-hi els casats, els que festegeu, penseu-hi, sobretot, els que teniu fills i filles. Jo em trobo en aquest cas i m'esgarribo de pensar-hi.

Les esgarrifances recorrien l'assemblea com un vent glaçat. Gairebé es podien tocar.

—Jo m'hi apunto —en Vinyes de Sant Salvador.

—Jo també —en Barceló de Can Eimerich.

—Té raó. No badéssim —en Ferrer dels Pujols, de Can Jover.

Tots, un rera l'altre, van mostrar conformitat. I el vell Vinader, satisfet:

—Ja era hora, home. Guaita que us costa decidir.

En Gabriel Folcher va continuar:

—Molt bé. Només la unió i una voluntat decidida ens farà forts —per dins pensava «*només la por*», però naturalment no ho va dir—. Ara anem pels aspectes pràctics de la qüestió. Vejam, quants teniu una arma de foc a casa?

Es van aixecar unes quantes mans. Si fa no fa la meitat dels caps de casa presents.

—I quants la sabeu fer servir?

Es van aixecar la meitat de les mans d'abans i encara algunes amb

—Si ho fem bé, sí. Els hem de fer una demostració de força. Que vegin que no els convé tirar endavant una aventura que té un final dubtós. El que no hem de fer mai, per exemple, és acorralar-los. Aleshores es posarien ferotges. No: sortida franca cap al vaixell. Sortida franca, però entrada complicada. M'explico?

—Sembla prou clar —en Climent Savall—. Ara el que hem de veure és si som capaços de fer-ho i si hi estem disposats. Jo sí. Penso que si no fem res, tornaran una vegada i una altra i al final morirem de fam. Abans que això, agafo una arma i faig el que calgui.

No per casualitat els altres sis caps de casa damnificats en l'atac li van fer costat sense dubtar-ho ni un instant. També el vell Vinader, que semblava impacient per emprendre-la a trets amb qui fos.

En canvi entre els pagesos de muntanya hi havia dubtes. Alguns pensaven que si no feien res serien les víctimes del segon atac, mentre que d'altres més aviat volien creure que els pirates mai no s'aventurarien terra endins i vessants amunt. Aquest cop no ho havien pas fet.

—Potser perquè no els calia —en Pere Saltó.

—Guaiteu —altre cop en Gabriel Folcher—. Tot dependrà de la necessitat que passin. Si van grassos, esperaran la collita per treure profit de l'acció i procuraran, com aquest cop, anar als llocs més fàcils. Però si van escassos de queviures, no dubtaran en assaltar els masos de muntanya. Prou sabem que la gana no té aturador. I encara pot passar que en vinguin uns altres i que, trobant els masos de la plana desposseïts, tirin amunt a veure què. Oi que m'explico?

—Vols dir que ningú no està segur —en Cortils de Ca l'Orbat.

—Exacte. Però si féssim un escarment, potser, dic potser, ens deixarien en pau una bona temporada.

—Si no fos que, com acabes de dir, en vinguessin uns altres —en Puigdegall de Can Roca.

—No és impossible, companys —en Gabriel Folcher—, però tin-

Capítol Vuitè

El diumenge següent, tal com havien quedat, els veïns de Castelldefels es van tornar a reunir sortint de missa, aquest cop al cementiri, com de costum, per encarar la qüestió dels pirates. En Pere Saltó seguia pensant que ara gaudirien d'una treva:

—Han saquejat tot el que era avinent. Saben que ara no poden repetir perquè als masos de la plana no hi queda res de valor.

—Ja us vaig dir que aquesta gent va a allò fàcil —en Gabriel Folcher—. Guaiteu com no es van enfilear als masos de muntanya. Haurien pogut anar a Sant Salvador, a Can Eimerich, a Can Jover, i no dic a Can Vinader perquè allà els esperava un exèrcit...

—Ho faran la propera vegada —una veu. I en Gabriel Folcher:

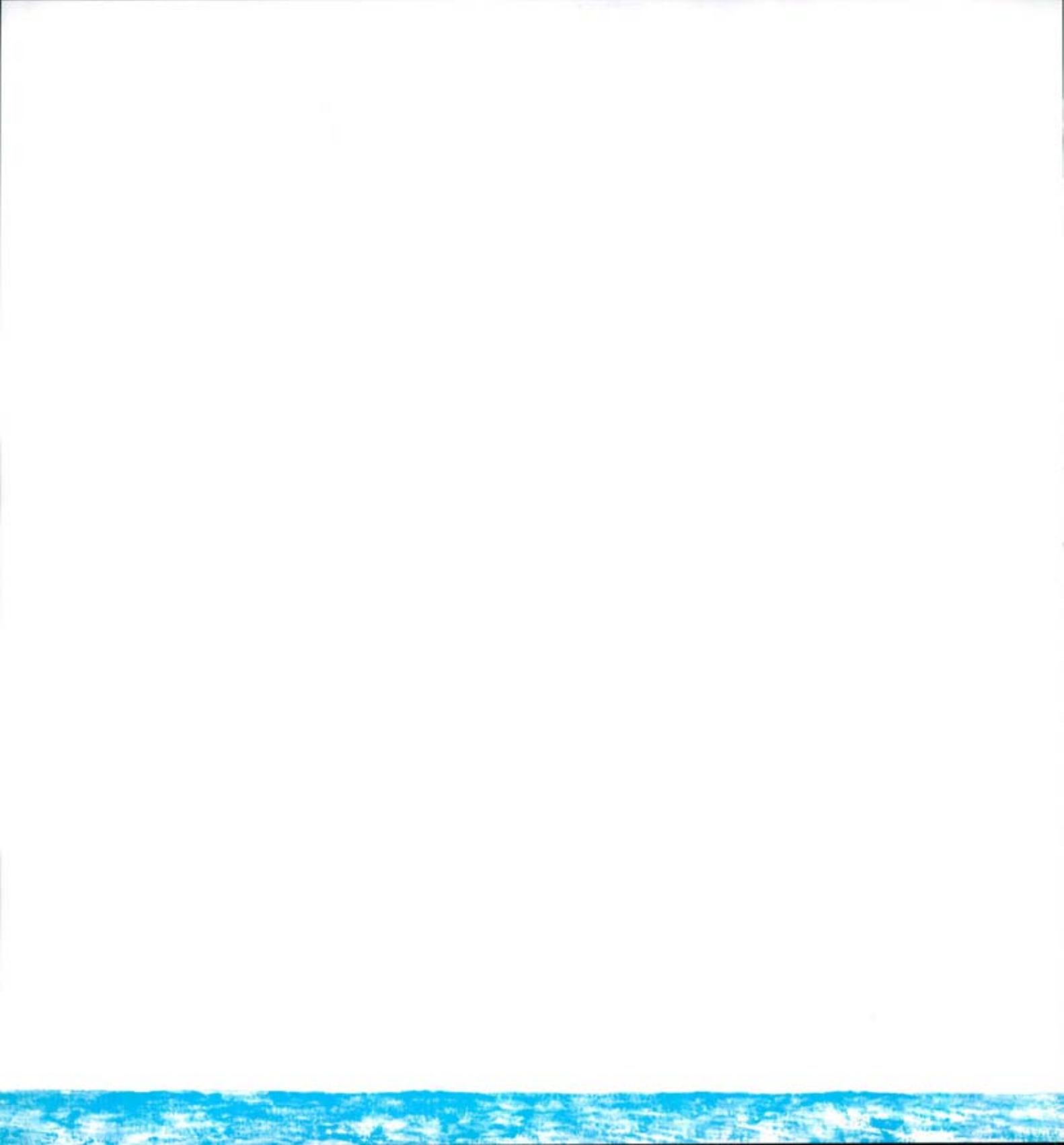
—O no. En bona part depèn de nosaltres. Si els ho posem difícil desistiran i se n'aniran a un altre lloc. Aquí van fer el que van voler perquè no van trobar ningú, tret dels quissos. Però estic convençut que si troben resistència se n'aniran.

—Vols dir que són uns covards? —en Joan Montmany.

—No dic això, no. Són gent de brega. Però no volen córrer riscos innecessaris. Si poden saquejar a tort i a dret, perquè s'haurien d'entosudir a atacar una posició ben defensada on podrien prendre mal? No és tant un afer de coratge com de sentit comú. Se n'aniran a un altre lloc.

En Pere Saltó sabia que en Gabriel tenia experiència militar i per tant se l'escoltava. De tota manera va voler reblar el clau:

—Així tu creus que si els plantem cara es faran enrere?

prant coses que no necessitava per a res i que mai no faria servir. Qui més qui menys tothom es va comportar. De les andròmines aportades per les famílies damnificades, a entrada de fosc no en quedava ni una. De les altres, només aquelles que eren veritables deixalles només bones per fer foc. Aleshores la Teresina va tancar la fira dient que tot allò que no s'havia pogut vendre s'ho repartissin les set famílies necessitades, encara que només fos per fer llenya. I tothom se'n va anar cap a casa amb l'esperit i la bossa més lleugers que una llebre esporuguida, excepte les set famílies receptores de la solidaritat dels seus veïns, que es van quedar per distribuir-se de forma equitativa els cabals i els materials recaptats.

De moment, les famílies damnificades van poder anar tirant amb la farina dels Montmany, amb els queviures dels Vinyes i, en algun cas, sacrificant algun garrí abans d'hora.

El diumenge següent, el propi mossèn va quedar astorat del resultat de la col·lecta. Coves i cistells de queviures, algun sac de gra o de farina, animals de corral vius, oli, vi, roba, i una quantitat respectable de sous en moneda de Barcelona. Mentre en veu alta agraïa als feligresos la seva generositat, per dins remugava comparant aquella aflluència amb la migradesa de les col·lectes que feia ell per al culte o per a les animetes del purgatori. Tothom era pobre en aquella parròquia, però avui semblaven tots rics.

No tots. N'hi havia algun que racanejava i no es podia dir que fos pobre, però ja se sap que al món hi ha de tot i, per si de cas, no direm noms, que els seus descendents podrien haver arribat als nostres dies i venir a estirar-nos les orelles.

Sortint de missa, na Teresa Ferrer dels Pujols, a toc de campaneta, va inaugurar la fira a la Plaça Major. Sembla mentida la quantitat d'andròmines que la gent va arribar a dipositar a la plaça. Molts venien amb el carro. Duien barrils, botes de pell de cabra, pots, cassoles, paelles, roba, estores, mobles vells, però en bon estat, llums d'oli, eines del camp, càntrics, gerres, gibrells, setrills, tasses, plats, pintures de sants i un Sagrat Cor que feia dos pams. Un nen va aportar la seva olla de grills i una nena una guardiola que dringava. Els damnificats eren els que més havien escurat els armaris i racons de casa, però els altres no es quedaven pas enrere. Tothom havia fet neteja. Com que havien fet córrer la veu, havia acudit mig Gavà i una bona part de Viladecans. Fins i tot alguns de Sant Climent. No era públic el que mancava. Ara faltava que la gent ho comprés, tot allò.

La Teresina anava incansable de parada en parada animant a la gent a comprar, fent l'article de cada trast com si fos un tresor i com-

En Costa de Can Roca de Baix hi va dir la seva:

—Si cal podem demanar un préstec i anar-lo tornant de mica en mica.

—Qui el demanaria?

—Tots plegats. A l'hora de tornar-lo i de pagar els interessos, repartit entre tots tocaria poc i si l'any és bo...

—Amb això no hi comptis, Costa. Quan més ho necessites, no plou, ja ho saps.

—Ben mirat, potser no caldrà. Tot depèn de la col·lecta i del mercat.

En Pere Saltó va aprofitar l'avinentesa:

—Guaiteu companys. Si de la col·lecta del mossèn i del mercat de la Teresina no en surt prou, haurem de demanar un préstec i després l'haurérem de pagar entre tots, de manera que potser sí que serà bo que passem el rascle per les bosses i pels racons de casa, a veure què hi trobem.

La gent semblava haver pres consciència de la qüestió. Les dones, més sensibles en general a les desgràcies dels altres, parlaven a cau d'orella dels seus marits. De tant en tant, la paraula podriem feia vibrar l'aire amb un alè de solidaritat i d'esperança. Podriem volia dir farem.

En Pere Saltó va donar el tema per tancat.

—D'aquí a dos diumenges farem una altra reunió per parlar dels pirates. No em sembla que sigui urgent. Ara que ja s'han endut el que han volgut no crec que tinguin gaire pressa per repetir.

—Encara queden cases per buidar.

—Sí, però suposo que trigaran una mica a tornar perquè els masos de muntanya, que són els que no han buidat, segurament els fan una mica de mandra, als pirates. Queden més lluny i més amunt i això em sembla que no els convé gaire.

—Tant de bo l'encertis, Pere.

portin a la plaça mobles vells, estris, eines, tot allò que no hagin de fer servir. Ho posem tot a la venda i el que se'n tregui ho repartim entre els necessitats.

No s'havia fet mai. La gent se la mirava una mica incrèdula. Ella va continuar:

—Si penseu que no teniu res que us sobri, feu una bona llambregada a les golfes, als cellers, als armaris i al racons. Us endureu una sorpresa.

La gent va començar a parlar i alguns fins i tot a riure una mica. Encara tindria raó la Teresina, ella sempre tan eixerida.

L'Antoni Valls de Ca la Seca va pensar que potser calia dir alguna cosa del cànem.

—He comprat llavors de cànem per plantar-lo de cara a l'estiu...

—Cànem?

L'Antoni va imitar en Carlets quan ell li havia fet la mateixa pregunta:

—Sí, cànem, per fer estopa, cordes, sacs, ja sabeu. Diu que creix amb pocs mesos, que dóna bon rendiment i que te'l prenen de les mans perquè es fa servir molt, no n'hi ha mai prou i a Barcelona es ven tot. Això sí, només es pot conrear a la plana perquè necessita aigua. Però el cas és que les cases perjudicades són precisament les de la plana. Proposo que amb els cabals que puguem arreplegar comprem més llavor.

—També cal menjar fins que arribi l'estiu —puntualitzava, angosat, l'Antoni Arús de Ca l'Armand.

—Anem per parts —va intervenir en Pere Saltó—. Proposo que dels cabals que puguem recollir entre la col·lecta i el mercat d'andro...

—Andròmines —na Teresina.

—Això. Doncs que una meitat sigui per comprar queviures i l'altra per comprar llavor, ja sigui de blat, del cànem aquest, o del que més convingui.

—Primer hem d'encarar la situació —centrava en Pere Saltó que, com de costum feia de portaveu dels jurats—. Aquí hi tenim set famílies en situació delicada. Han perdut el rebost, els cabals, els records de família, els animals de pastura i de corral i fins i tot la llavor que tenien a punt i encara no havien sembrat. Em sembla que com a veïns i amics...

—I bons germans en Nostre Senyor —va incidir el mossèn, present a la reunió.

— ...doncs això també —continuava en Pere Saltó—. Deia que hem de fer-hi alguna cosa.

—Jo els puc vendre uns caps de bestiar i que els paguin quan puguin —va dir una veu.

—Bé —en Saltó—. Ja és alguna cosa per començar.

—Jo us puc passar part de la meva llavor perquè sembreu. Ja ho trobarem un cop feta la collita —una altra veu.

En Joan Montmany, que era un dels jurats, va intervenir.

—Veig tothom molt ben disposat a vendre. Hi hauria algú que es prestés a donar quelcom? Jo ofereixo un sac de farina a cada una de les famílies perjudicades.

En Vinyes de Sant Salvador no va voler ser menys:

—Jo tinc oli, vi, olives, faves i cigrons. Veniu a casa i carregueu. No us dic res més.

Aleshores va intervenir el mossèn.

—Proposo que fem una col·lecta el diumenge vinent durant la missa. Cadascú que porti el que pugui. No solament diners, també ous, gallines, conills, fruits secs...

Na Teresa Ferrer dels Pujols, mestressa de Can Jover, aixecà la mà:

—Doncs jo proposo que, a més, fem un mercat d'andròmines.

Tothom es va quedar una mica parat. Ella va explicar:

—Les famílies perjudicades, per començar, i també les altres, que

Capítol Setè

Els jurats i el batlle van convocar consell sense esperar que fos diumenge. Es van reunir dins l'església i no al cementiri adjacent, com era costum, perquè feia un dia rúfol. Rúfols eren també els ànims de la gent. Alguns ho havien perdut tot i no sabien com podrien esperar la collita. L'estiu quedava lluny i mentrestant calia menjar.

Els perjudicats eren les famílies d'en Climent Savall de can Tivalla, en Gabriel Folcher de Cal Queco, l'Antoni Arús de Ca l'Armand, en Duran del Garrofer de Cal Garrofer, en Costa de Can Roca de Baix i en Colomer de Can Ballester. Els pirates havien deixat de banda les botigues dels pescadors, segurament pensant —amb raó— que allà no hi trobarien res de valor, i també els masos més allunyats o enfilats a la muntanya, i s'havien concentrat en els més accessibles. Pel que semblava, amb el que havien saquejat d'aquestes cases ja n'havien tingut prou. Només calia recordar com anaven i venien de la platja amb les cavalleries —i els mateixos homes— carregats fins al capdamunt amb sacs i cistells, i com els xais i les cabres, traint a qui els treia a pasturar cada dia de l'any, se n'havien anat pacíficament rere els lladres. Els únics valents, a part del vell Vinader, que de fet no havia corregut cap perill perquè els pirates s'havien quedat a la plana, havien estat els gossos. Ells sí que, pobres, havien plantat cara en un intent de defensar la hisenda dels seus amos i ho havien pagat car. Els seus lladrucs primer i els seus cossos després, eren testimonis d'una lluita tan aferrissada com inútil.

aire dubitatiu, si l'aixeco o no l'aixeco.

—Molt bé. Ens cal saber quin és el punt de partida. Quants teniu una ballesta? I quants en sabeu treure partit?

Uns quants més.

—Molt bé. Si als jurats i al batlle els sembla bé, començarem pel principi: que tots aquells que no tenen arma de foc, se'n procurin una al més aviat possible. Compreu també pólvora i bales. Els que tenen ballesta i la saben manejar, no cal. Es una bona arma la ballesta, ràpida i silenciosa. Procureu-vos un bon assortiment de sagetes. Diumenge vinent, sortint de missa, començarem l'entrenament. No hi ha temps per perdre.

Na Teresa Ferrer dels Pujols, Teresina per als castelldefelencs, va saltar:

—I les dones què? No hem de fer res, que potser no som ningú?

—Clar que sí. Prou que hi compto amb vosaltres. El diumenge vinent porteu olles, aigua i llenya. Hi haurà feina per a tothom. D'acord?

Ningú va badar boca.

—Endavant. Mentrestant continuarem amb les guaites que tan bon servei ens han fet.

En Pere Saltó es va creure en l'obligació de cloure formalment l'assemblea:

—Alguna pregunta? Ha quedat clar? Doncs fins diumenge. Tothom aquí preparat, a la mateixa hora d'avui.

La gent es va anar acomiadant i tirant avall, però en Climent Savall, en Gabriel Folcher i l'Antoni Arús de Ca l'Armand van envoltar l'Antoni de Ca la Seca.

—Valls, què és això del cànem?

—Es tracta d'una planta de regadiu que creix força ràpid i de la qual en treuen la fibra que després fan servir per fer diversos productes, sobretot cordes i cordills. Un cop teixit, el cànem també serveix per fer estores i sacs. Amb la fibra sense desbastar en fan estopa. L'estopa va

molt demanada per les drassanes. Ja veieu que té moltes sortides.

—Com és que no se n'havia parlat? Com és que ningú no en fa per aquests verals?

—Això mateix vaig preguntar jo. Em van dir que fins ara era un conreu típic de les riberes del riu Sió —que no sé on és— i del Segre, que passa per la ciutat de Lleida. Però que no donen abast a servir tot el cànem que demanen i que per això ara el conreu s'està estenent cap al Llobregat. A Sant Boi ja en comencen a fer.

—Deu necessitar molta aigua.

—Aigua i adob. Però vosaltres teniu bons pous, millors que el de casa, que està més enlairat.

—On es troben les llavors?

—Les ven un tal Carlets, de Can Carlets, en terme del Prat. Té un viver de plantes i llavors. Sembla bon home.

Els tres oients es van mirar tot afirmant amb el cap. No trigarien a deixar-se caure per Can Carlets.

La setmana va ser moguda a Castelldefels. Un bon nombre de caps de casa marxaven de bon matí i tornaven a la caiguda de fosc amb embalums allargats. D'altres netejaven i oliaven els vells trabucs i pedernals que tenien a les golfes i que, de no fer-los servir, estaven coberts d'una capa de rovell. D'altres, finalment, repassaven les ballestes que havien anat passant de generació en generació. Semblava que preparessin una guerra i, en certa manera, ho feien. Mentrestant els jurats, reunits a Cal Moliner, nomenaven síndic de defensa en Gabriel Folcher, l'únic veí expert en la matèria, i el confirmaven com a cap del sometent.

El diumenge tothom va anar a missa carregat, però van deixar els estris al pati de l'església, perquè no era cosa d'entrar al recinte sagrat

amb aquella ferralla. Sortint de missa i seguint les instruccions d'en Gabriel Folcher, homes i dones es van encaminar al torrent de Can Vinader, passat el mas del mateix nom, a mà esquerra. Allà instal·larien el camp de tir i d'entrenament.

El capità Folcher, com mig en broma l'anomenaven els veïns, va dir a les dones que fessin foc i posessin aigua a bullir als perols que havien portat.

Tot seguit va posar una carabassa damunt d'una pedra i va manar als homes amb armes de foc que es posessin el fila, cadascú amb la seva arma. Es va dirigir al primer de la fila que, com no podia ser altrament, era el vell Vinader, impacient per engegar canonades.

—Carregueu l'arma, Vinader. No correu, feu-ho bé. Ara, genoll en terra. El colze descansant sobre l'altre genoll. Apunteu a la carabassa, amb calma, una mica avall. Quan digui foc premeu el gallet, ni abans ni després... Foc !!

PUMba!

Voladissa d'ocells. Corredisses d'esquirols pel brancatge. La carabassa tranquil·la. En Vinader es va retirar remugant entre dents.

—Un altre. Genoll en terra, el colze, apunteu. Foc !!

PUMMBaa!!

D'un pi en va caure una pinya. I la gent:

—Visca!

—No rigueu tant que ja us arribarà el torn. Au, el següent.

D'un a un tots els que en duïen van anar engegant trets amb la seva arma de foc. En acabat, la carabassa estava més fresca que una rosa. En Folcher no semblava desanimat.

—Ara les ballestes.

—Ei, capità —les dones—. Això ja bull.

—Ja vinc. Descanseau una mica, ballesters.

En Gabriel es va adreçar a la vora del torrent, on les dones havien fet les fogueres.

—Teniu draps per agafar les olles sense cremar-vos les mans?

—Això no ens ho vas dir.

—I ara què farem?

La Teresina es treu el davantal, l'enrotlla i aixeca el seu perol.

—Ja està. Què faig?

—Veus aquí, al fons del torrent, una pedra blanca?

—Sí.

—És el turbant d'un pirata que vol entrar a casa teva. Fot-li.

La Teresina aboca l'aigua bullent sobre la pedra i l'encerta de ple.

—El veus com corre? Aquest ja no torna.

La Teresina reia, complaguda.

—Vigila, que en ve un altre!

—No tinc més aigua.

—Doncs has perdut.

Consternació entre les dones. Rialletes entre els homes. I el capità:

—Ho veieu, oi? Cal tenir recanvis a punt. El pirata solitari no existeix. I vosaltres, que rieu tant, ja heu recarregat les armes?

Silenci.

—Apa, menys riure i més estar per la feina si no voleu que els pirates es riguin de nosaltres.

Tothom s'hi afanyava.

—Vejam, els ballesters, en fila.

El primer era un noi jove, en Quim Barceló, l'hereu de Can Eimerich.

—La ballesta de l'avi.

—Molt bé. Vejam com la fas anar. Apunta a la carabassa, una mica

amunt. Diré foc encara que no s'adigui, em comprens?

—Sí, mestre.

—Foc !!!

La sageta va sortir amb idea, però no prou bona idea. Va passar rasant la carabassa sense tocar-la. I la gent:

—Aiiiiiii!

—Va, un altre.

N'hi havia de maldestres i de més maldestres que els altres. Havent disparat tots, la carabassa no reia perquè no tenia boca.

En Pere Saltó aclucava els ulls i esbufegava.

—Quin desastre, Gabriel.

—No. Companys, avui hem après una lliçó. La primera. Per això hem vingut. Vejam, què diu la primera lliçó?

Ningú no obria boca.

—A veure, no hi ha ningú que hagi entès la lliçó?

En Quim Barceló va aixecar la mà, amb timidesa.

—Endavant, Quim, digues.

—Diu que hem de practicar.

—L'heu sentit tots i totes? Si et plau, torna-ho a dir, més fort, que et senti tothom.

—Que hem de practicar.

—I què passarà si no practiquem?

—Que se'ns rifaran.

—Rifaran. No ho podies dir millor, vailet.

A partir d'aquell dia cada diumenge practicaven els uns el tir a la carabassa i les altres l'art d'escaldar pedres. N'hi havia que entre setmana feien deures a casa. Si havien de fer front als pirates només tenien una opció: guanyar.

Capítol Nové

Na arribar Setmana Santa sense novetat. Les famílies damnificades anaven fent com podien, comprant a crèdit i acceptant tota mena d'ajuts per part dels seus veïns. L'únic que se'n sortia bé era en Climent Savall que, com que era el batlle, cobrava sou de la baronia. Somniava despert amb la torre que construiria quan pogués. Seria l'admiració de la comarca, però de moment només existia sobre el paper que li havia fet arribar el mestre Joan Font.

No cal dir que el projecte d'en Gabriel Folcher tampoc no tirava endavant. Ara que estava arruïnat, menys que mai.

L'endemà de Pasqua, com si s'ho haguessin dit, l'Antoni Valls de Ca la Seca, en Gabriel Folcher del Cal Queco, en Climent Savall de Can Tivalla i l'Antoni Arús de Ca l'Armand, van adobar un bon tros de terra i van sembrar-hi les llavors de cànem, regant tot seguit i demanant-se si no els haurien enganyat després de tot. Qui estava més amoïnat era en Folcher, que devia les llavors a l'Antoni de Ca la Seca, bon jan que les havia pagat per ell.

Venia la bonança i amb ella augmentava la por d'un atac. Només els confortava el pensament que la collita encara trigaria i que, de mica en mica, milloraven la seva punteria. De tota manera cal dir que el pressupost de carabasses seguia essent escandalosament baix.

Al cap de pocs dies, els camps de cànem ja verdejaven. Les plantes lluien un verd fosc i unes fulles allargades i acabades en punta que recordaven una mica, salvant les distàncies, les palmes del margalló.

Les guaites continuaven amb dedicació i exactitud. Ningú no havia ronsejat ni demanat canvi de torn. Tothom era molt conscient del que s'hi jugaven. Ara, amb el bon temps, fins i tot era agradable passar unes quantes hores dalt la torre. Ja no calia picar de peus i mans per espantar la fredor i si plovia, que ho feia sovint, les gotes ja no punxaven la cara com si fossin agulles de glaç. Hom es protegia amb sacs i afer resolt que, a pagès, la pluja primaveral és ben rebuda encara que et caigui a sobre.

Setmana rere setmana van anar passant els mesos i va arribar el juliol. Temps de sega. El cànem havia crescut tant que amb algunes de les mates hom hauria pogut desenteranyinar el sostre de casa sense enfilar-se. Feina a collir-lo, feina a transportar-lo al carrer dels Corders, a Barcelona, on el compraven tot, a pes, i el pagaven al comptat amb sous barcelonins. Temps, per tant, de prosperitat per als quatre pagesos que l'havien conreat. Temps de feina, tanta com vulguis, i temps de por creixent. Si els pirates havien de venir, segurament ho farien ara, amb els graners ben plens, o poc més endavant, quan el gra ja fos farina. Els pagesos sortien de casa cada matí amb recança i en tornaven al capvespre amb alleujament. Cada dia que passava era com una pròrroga precària. Un dia més. Mentrestant, l'angoixa era la companya fidel d'homes, dones i criatures, a totes hores. A la taverna un va arribar a dir:

—Si han de venir, que vinguin ja. No aguanto la incertesa.

Ningú no va respondre, tal vegada perquè en el fons tots pensaven el mateix. L'espera s'allargava i tensava més i més els nervis.

—Potser no vindran.

—Vindran. Els va anar massa bé.

L'únic que respirava tranquil·litat per tots costats era el *capità* Folcher. En tot cas, ho feia veure. El primer diumenge de juliol, havent acabat la sessió d'entrenament va reunir tothom en cercle.

—Us veig neguitosos. No patiu. Ens en sortirem. No voldria estar

a la pell d'un pirata.

Ho havia planificat tot amb cura.

—Vejam, què hi ha entre la sorra de la platja i el límit dels camps de conreu?

—Canyars. Formen com una barrera.

—Els nostres aliats. Amagats entre les canyes ningú no ens veurà ni sabrà si som pocs o molts. Per on passaran els pirates?

—Pel camí que puja.

—I on els esperarem?

—A banda i banda del camí, dins dels canyars.

—Com?

—Desplegats, genoll en terra, l'arma a l'espatlla.

—I què més?

—En silenci.

—I aleshores què farem?

—No farem res de res fins que tu diguis foc. Aleshores dispararem tots alhora i tot seguit carregarem les armes per tornar-hi, si cal.

—I a la faixa què hi portarem?

—Ganivets, dagues, falç, per si de cas algun s'acostés massa.

—I les mestresses, què fareu mentrestant?

—Haurem posat aigua a bullir. Olles, cassoles, perols, tanta com puguem. Si els pirates arribessin a travessar la vostra línia, cosa que no ha de passar, i vinguessin a les cases, mentre miressin de rebentar la porta nosaltres els escaldaríem des del balcó o la finestra.

—Molt bé, veig que tothom ho té clar. Si tots complim, tenim la victòria assegurada. Us ho diu en Gabriel Folcher, que ha viscut unes quantes batalles i és aquí per explicar-ho. Comptem amb el factor sorpresa. Els pirates esperen trobar els masos, bordes i corrals abandonats, com la vegada anterior. Comptem a saquejar-ho tot a pleret i marxar tranquil·lament mentre nosaltres tremolem de por dalt dels turons. No

s'imaginen el que els ve a sobre. Aquest és el nostre avantatge. Però a més, us he de dir que tenim una arma secreta.

En Gabriel va fer un silenci per avaluar l'efecte de les seves darreres paraules. La concurrència estava expectant. Es miraven els uns als altres.

—Una arma secreta?

—Ho duies molt amagat.

—On és?

En Gabriel Folcher, el capità, somreia obertament tot picant-se el pit.

—Es aquí. Els pirates quan lluiten ho fan per robar. En canvi nosaltres, si lluitem, ho fem per la família, pels fills, per la vida. Qui us sembla que té més força?

Va prendre alè i va continuar.

—Ells hi tenen un interès material. Un interès que poden satisfer en llocs diferents i en dies diferents. Si no és aquí i avui serà demà en un altre lloc. La Mediterrània és molt gran i l'any no s'acaba. Nosaltres, en canvi, només tenim una família, només tenim uns nens, només tenim una vida. Nosaltres anem a totes. Això ens fa invencibles.

Es va fer un silenci, gairebé diria que solemne. Després es van començar a sentir veus.

—Té raó.

—Es veritat.

—No podran amb nosaltres.

—En sortiran esfereïts, d'aquesta.

—Ai del que s'acosti.

I no podia faltar el vell Vinader, que mai no encertava la carabassa:

—No en deixaré ni un per mostra.

Aquesta sortida va trencar la tensió del moment. Tothom va riure. Potser també ho necessitaven, riure una mica.

Van tornar cap a casa, a menjar l'escudella dominical amb l'esperit fort i la moral alta.

Capítol Desè

A mitjans de juliol, en Quim Barceló acabava de començar la guàrdia a la Torre Moruna. Tot just llustrejava. El sol encara trigaria una mica a eixir pel mar. Ell guaitava sobretot la línia de l'horitzó, però per si de cas no descuidava els costats. Ben fet, perquè la fragata va aparèixer sortint de la Cala Morisca, més avall de la Falconera, no gaire lluny de Castelldefels.

—Carat!

Hi havia poc temps. Corrents va agafar la pedra foguera i va començar a picar. Prou saltaven espurnes, però el manat de palla no prenia.

—Carat i carat! Com més vols córrer, pitjor.

Finalment de la palla en va sortir una flameta. Amb por d'apagar-la, en lloc de bufar la ventava amb la mà. Quan la flama va agafar una mica de consistència la va aplicar als branquillons que tenia ben disposats i va seguir ventant fins que van començar a crepitar. Però el fum es resistia a sortir. Un home fumant en pipa n'hauria tret més. En Quim suava i no pas per la calor, que a aquella hora no en feia pas. Amb paciència i molta cura de no ofegar la flameta raquítica va anar amuntegant brins de palla, pinyes petites i branquillons. Finalment el foc es va dignar representar la seva funció i va aixecar una columna de fum, escanyolida, però visible.

Com en l'ocasió anterior, els pirates arribaven de bon matí i això era bo perquè els homes encara eren a casa, preparant-se per sortir, o acabaven de fer-ho i podien tornar en qüestió de moments. Atents com

estaven a tothora, aviat van clissar la fumarola anèmica i tot seguit van sentir la campana. Tothom sabia què havia de fer. Les mestresses, al foc, els homes a l'arma i corrents cap als canyars de la platja.

Els de la plana hi van arribar tot seguit. Els dels masos de muntanya corrien avall a grans gambades per dreceres que coneixien bé. El *capità* Folcher distribuïa la gent a banda i banda del camí a unes cinc passes l'un de l'altre, alternant armes de foc i ballestes i formant una llarga línia d'homes armats i ben amagats.

—Si a algú té ganes de tossir o esternudar, que es tapi la boca i el nas amb la mà. Aquí no s'ha de sentir ni una mosca. Entesos?

—Entesos, *capità*.

—Que ningú no tiri fins que jo digui foc, D'acord?

—D'acord, *capità*.

La fragata ja fondejava davant dels seus ulls, a una certa distància per no tocar fons. Els defensors podien veure com els pirates tiraven l'àncora, com plegaven veles i com arriaven quatre barques, dues per banda. En Folcher no parava de mirar per sobre l'espatlla. Encara faltava gent. Els de Can Eimerich, els de Can Jover i els de Sant Salvador, que eren els més allunyats. Si trigaven gaire, els pirates els veurien arribar i sospitarien el parany. Però no, els més tardans ja es situaven, esbufegant, darrera els canyars. Havia anat de poc.

Les quatre barques es van anar acostant a cops de rem. Arribades a voramar, els pirates en van baixar i les van estirar amunt per deixar-les en sec. Tot seguit es van agrupar a l'entorn del que semblava el seu capitost. En Gabriel Folcher en va comptar, a ull, entre 50 i 60. Més o menys el mateix nombre que els defensors. Va observar que els pirates duïen el típic sabre corbat barbaresc a la cintura, dit alfanger. De la faixa d'uns quants en sortia la culata d'una pistola. Alguns, a més, duïen una grossa destrat per rebentar portes. El capitost era un home alt i ben plantat, més ben vestit que els altres. En lloc d'una pistola en duia

dues i les culates semblaven d'argent. Lluïa una barba de color de pastanaga, cosa estranya en un home que segurament devia ser algerià. En Folcher va pensar si tal vegada no deuria ser un dels famosos germans Barbarossa, però no tenia manera de saber-ho.

En aquestes els pirates, amb son capitost al davant, van emprendre la travessa de la platja en direcció al camí, per allà on s'obria pas entre els canyars. Avançaven en colla amb la tranquil·litat de qui no espera cap sobresalt. Fins i tot xerraven entre ells, talment com si anessin a passeig. De sobte, de l'ala dreta dels canyars en va sortir un tret. El vell Vinader havia estat incapaç d'esperar l'ordre i havia premut el gallet. En Gabriel Folcher el va maleir entre dents. L'efecte sorpresa, tan valuós que podia ser decisiu, s'havia perdut. Els pirates es van aturar un moment guaitant cap a l'indret on es podia veure la fumarola del tret i tot seguit es van desplegar formant un ampli ventall, amb les armes a la mà.

En Gabriel Folcher, a desgrat, no va tenir altre remei que donar l'ordre de foc quan els pirates encara eren massa lluny i, a més, escampats.

—Foocooc!

L'andanada va retrunyir com un tro dels més grossos, seguida d'un vol de sagetes. Alguns pirates van rodolar per la sorra. D'altres van tornar, cames ajudeu-me, cap a les barques. Els pirates que havien caigut es van aixecar i també van córrer en direcció a voramar. No hi havia hagut morts ni ferits. Simplement, s'havien tirat a la sorra en un acte reflex per esquivar el xàfec. El capitost, veient que s'havia quedat sol, va girar cua i també corria. Havent perdut la companyia no li va importar perdre també la dignitat i no volia ser l'últim d'arribar. Ara tots cuitaven a avarar les barques, s'hi enfilaven i, sense dubtar-ho ni un moment, remaven mar endins cap a la fragata. Aquella rebuda inesperada els havia fet canviar d'idea: ves per on ara tenien unes ganes boges de navegar i de perdre de vista aquell indret on la seva presència era tan poc apreciada.

Els defensors els motivaven enviant més plom i més sagetes, tot i que, a aquella distància, l'efecte només podia ser psicològic.

Però no tots els pirates eren a les barques. Per la banda esquerra dels defensors un petit grup, no més de tres o quatre homes, els que anaven a l'extrem del ventall, més valents o més eixelebrats que els altres, s'havien esmunyit entre els canyars i havien anat a sortir als camps per darrere.

En Gabriel Folcher, que els havia vist, va reunir un grup de deu homes.

—Quatre malfactors han travessat les canyes i han tirat cap als masos de la plana. Desplegueu-vos i no els deixeu de petja. Poseu-los les coses difícils, que no es puguin aturar enlloc, que no tinguin respir i ni un instant de repòs. Sobretot, vigileu les cantonades.

—D'acord, capità. Som-hi.

Als canyars, la gent contemplava, sense acabar de creure-s'ho, com la pirateria pujava les barques a bord, llevava l'àncora, hissava veles i virava a garbí. Veient com la fragata s'allunyava en direcció a la Punta Ginesta, els homes cridaven, es felicitaven, s'abraçaven i llençaven els barrets enlaire. Havien vençut amb més facilitat que no s'imaginaven. En Gabriel Folcher, satisfet:

—Ja us ho deia. Si els plantes cara...

—Quanta raó tenies, Gabriel.

I tothom li tustava l'espatlla. Però ell ara pensava en els quatre pirates que havien anat cap els masos i en els homes que havia enviat a empaitar-los.

—Hauríem d'anar tornant.

Al mateix temps, passava llista visual dels homes que tenia al seu entorn. N'havia enviat deu rere els pirates però ara en mancaven onze. Efectivament, el vell Vinader no hi era.

—On és en Vinader? Què l'heu vist?

—Estava apostat a la meva dreta.

—L'hem d'anar a cercar.

Els homes es van dispersar cridant Vinader, on sou?

Aviat el van trobar. Jeia entre les canyes amb els ulls blaus oberts mirant al blau del cel. Però eren uns ulls que ja no el podien veure. El primer d'arribar-hi es va ajupir i li va cercar el pols.

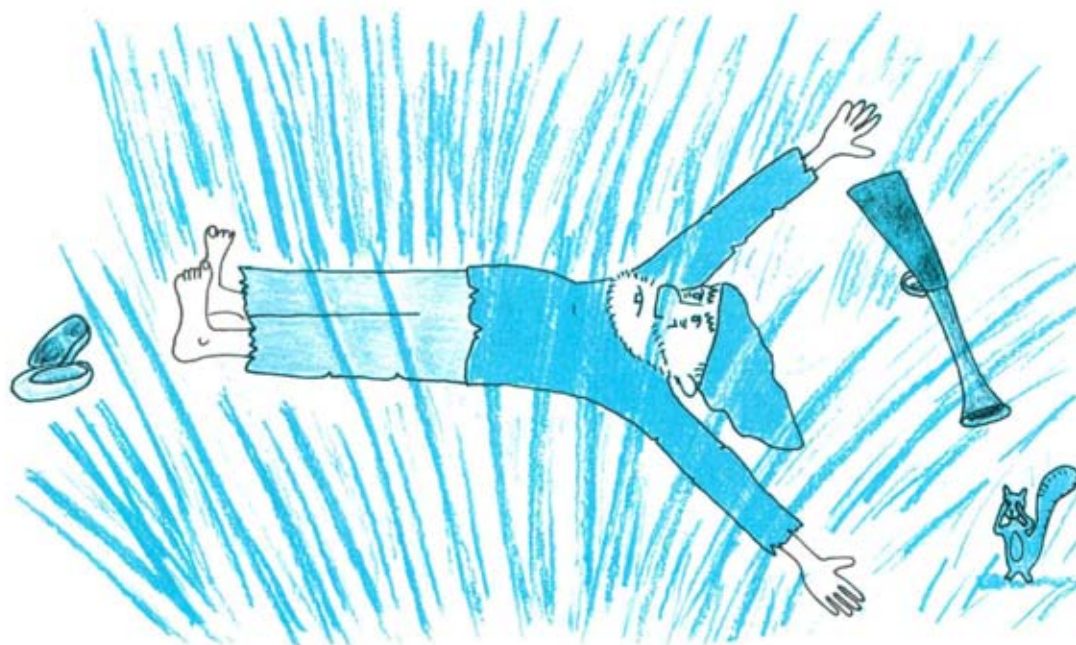
—No té pols.

Consternació general. No se li veia cap ferida, ni sang, ni res. A més, els pirates no havien tingut ocasió de disparar.

—Què li deu haver passat?

En Pere Saltó va intervenir.

—Ell no volia que fos dit i no en parlava mai, però fa temps que tenia el cor feble. M'ho va dir la seva dona, en confiança. Ara ja ho puc repetir.

—Ves per on el cor li ha fet una mala jugada. L'agitació del moment, ben segur —en Climent Savall.

—Pobre Vinader, ell que volia enviar tots els pirates a l'infern...

—Amb el seu tret abans d'hora, una mica més i ho engegava tot al botavant.

—Companyys —en Folcher—, una mica de respecte, si us plau. Ha mort com un valent, defensant la seva família i la nostra, la de tots. Co-neixent-lo, penso que ha fet la millor fi que podia fer. La que hauria triat, si hagués pogut.

Dit això, es va treure el barret i va aclucar els ulls amb recolliment. Potser resava, potser pensava. Els altres, en silenci, el van imitar.

En aquell moment es van sentir uns trets a l'indret dels masos de la plana. En Folcher es va inquietar, però no. Eren trets d'arma llarga. Eren els seus homes que disparaven.

Els pirates que havien travessat la barrera de canyes van continuar corrent cap als masos de la plana. Es van aturar un moment davant de Cal Queco. Un d'ells va assenyalar als altres que la porta era tancada però algunes finestres eren obertes de bat a bat. Va dir alguna cosa, els altres van assentir, van passar de llarg i van anar cap a Can Tivalla. Allà es va repetir l'escena. Els pirates sabien per experiència que quan hom se'n va ho tanca tot. Aquelles finestres obertes no presagiaven res de bo. Malfiant, es van esquitllar amunt, cap a Cal Garrofer.

Les quatre nenes dels Duran del Garrofer: la Laura, la més gran i assenyada, amb la Paula enfilada damunt les seves espatlles, l'Alba i la Júlia, que eren bessones, havien pujat dalt les golfes i vigilaven pels finestrans. Els ulls vius i intel·ligents de la Laura i, una mica més amunt, els dos fanals negres com la nit de la Paula, més els quatre ulls blaus

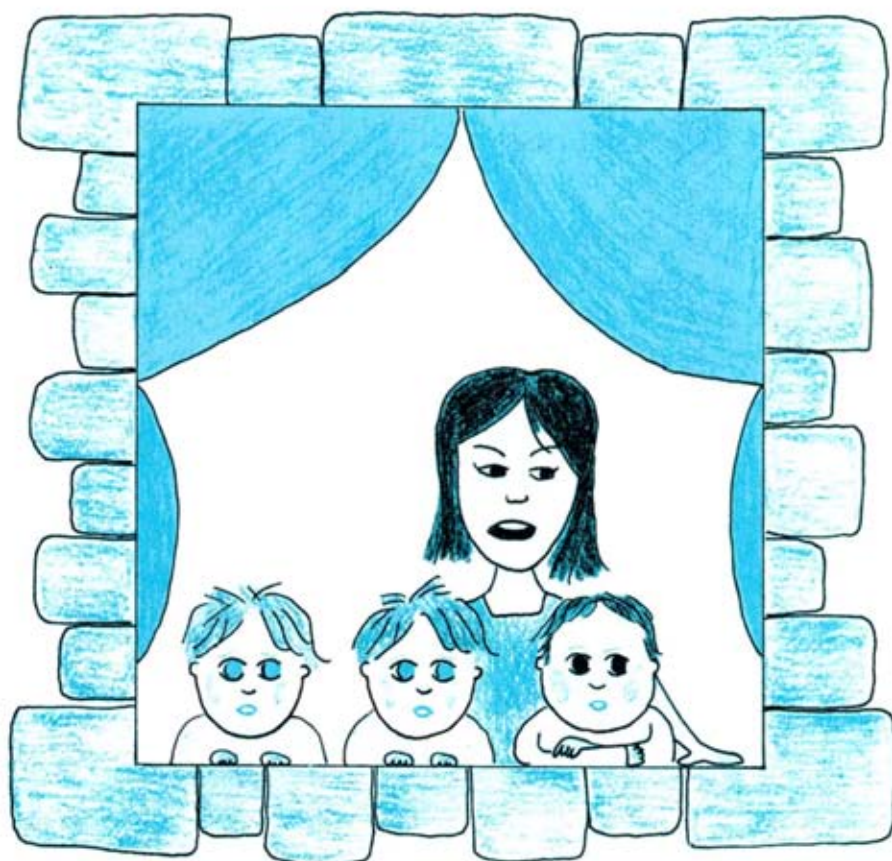

com el mar en un dia clar d'hivern de les dues bessones, era impossible que deixessin escapar res del que passava en tot el territori que es podia albirar des de les golfes. I efectivament no se'ls va escapar: van veure venir quatre homes. Semblaven pirates. Les nenes van baixar corrents al pis de sota on sa mare feia guàrdia rere la finestra amb olles d'aigua calenta.

—Mare, mare, hem vist uns pirates!

—Són quatre!

—I vénen cap a aquí!

La mare, que des d'on era no els podia veure, no se les creia i no en va fer cas. Per què els grans no es creuen mai les criatures?

Al cap d'uns minuts, l'àvia de Cal Garrofer, que era a la cuina vigilant el foc, va sentir que totes les gallines del corral escataïnaven alhora amb gran xivarri.

—Reina santa, les meves gallines!

Va arreplegar una escombra granera, va sortir per una porta lateral —que va deixar oberta— i va córrer cap el galliner tot cridant:

—Lladres, lladres, que em volen robar les gallines!

Va entrar al corral d'una revolada brandant l'escombra. Hi va trobar quatre pirates mirant d'agafar unes gallines que corrien i s'esvalotaven en totes direccions. La vella va començar a repartir cops d'escombra amb una força sorprenent. Aquella escombra semblava un molí de vent en ple huracà.

—Lladregots, pollosos, ja us ensenyaré jo a robar les gallines de la Garrofera!

L'un va rebre un cop a l'esquena, l'altre al cap. Un tercer li va voler prendre l'escombra a la padrina i va rebre un cop tan fort al braç que es va haver de retirar gemegant i aguantant-se'l amb l'altra mà. Finalment tots quatre van sortir corrents per allà on havien entrat.

Un cop fora, els pirates van topar de cara amb cinc dels homes que havia enviat en Gabriel Folcher, els quals, havent sentit soroll, s'encaminaven amb precaució cap a Cal Garrofer. Els quatre pirates, sense pensar-s'hi ni un moment, van fugir en direccions diferents. Els homes que els perseguïen van fer foc, però no en van tocar cap. Es van plantejar si els empaitaven, però per això s'haurien de dividir i, a més, aquells individus corrien com a llebres. Van decidir que el millor seria quedar-se i patrullar, no fos cas que tornessin.

Darrera dels pirates fugitius va sortir del corral la vella Garrofera. Anava descabellada, ensenyava les dents que li quedaven i brandava

una escombra amb la mà dreta i un alfanger amb l'esquerra. Pel que sembla, un dels pirates l'havia perdut en la fugida. La dona feia una fila espaordidora.

—Em volien robar les gallines —va dir per tota explicació. I se'n va entornar cap a casa tancant la portella rere seu.

Els homes de la platja van improvisar una llitera amb les armes llargues i van posar-hi el vell Vinader. D'aquesta manera van entrar en processó a la Plaça Major, on els esperaven els deu que havien empaïtat els pirates, les dones i la mainada.

Els quatre pirates que havien fugit terra endins no es veien per enlloc. En Folcher opinava que havien fet cap a la Cala Morisca, passant per la muntanya, per tal de reunir-se amb els companys.

En Duran del Garrofer no va fer escarafalls quan li van explicar la gesta de sa mare. La coneixia bé des de petit.

—Un altre dia, en lloc de mobilitzar tot el poble, que li donin una escombra i l'enviïn a rebre els pirates. No pararan de remar fins a Turquia i encara perquè allà, segons m'han dit, s'acaba el mar.

La Isabel, la seva muller, va dir:

—Hauria d'haver fet cas de les nenes. Ens haguéssim preparat millor.

I l'àvia:

—Millor, per què?

Capítol Onzè

L'endemà, els fills petits d'en Barceló de Can Eimerich, en Martí i l'Anna van sortir al bosc a collir pinyes, com solien fer sovint. Les pinyes cremaven molt bé i sa mare els agraià la col·laboració.

—Sense les vostres pinyes, aquesta escudella no seria tan bona —els deia. I ells, satisfets, l'endemà anaven a collir-ne més.

Seguien el Camí Ral, prop de casa seva, quan els va semblar sentir un gemec que venia del bosc. Es van aturar i van parar l'orella. Sí, aparentment al bosc, a escassa distància del camí, hi havia un animal ferit, o potser una persona. En Martí, endut per la curiositat se n'hi anava. I l'Anna:

—No t'hi acostis, Martí. Podria ser un senglar i diuen que els senglars ferits són feréstecs. Et podria mossegar.

Era la veu del seny.

Però a en Martí la curiositat l'empenyia més que no pas el seny.

—No tinguis por. No m'hi acostaré. Només vull saber què és.

Amb cautela es va anar endinsant entre pins i margallons. Els gemecs havien callat i no sabia ben bé quina direcció prendre. De sobte, en sortir a una petita clariana es va trobar amb un home que, assegut a terra, l'apuntava amb un pistolot. Per la roba que duia es veia clar que era un pirata. En Martí es va quedar glaçat. L'home i el nen es miraven de fit a fit i cap dels dos no deia res. Però el pirata no disparava. Semblava que no sabia què fer.

—Martí! —cridava l'Anna, veient que son germà no tornava ni

deia res.

—No vinguis, Anna. No t'acostis, que et mataran.
L'home, va abaixar l'arma.

—No tinguis por, xiquet. No us faré mal. No sóc tan roí com per
fer mal als xicotets.

En Martí no es podia creure que aquell home parlés català. Era un
català que sonava una mica estrany, però català.

—Qui sou? Què hi feu aquí?

—Em diuen Bin Kaldufat. Ahir corria per la muntanya fins que vaig
trepitjar una pedra i em vaig tòrcer el peu. Ara no puc caminar. Mira.
Tenia el turmell inflat i morat i el peu una mica girat cap endins.

—Vaig a cercar mon pare.

—No! No hi vagis. Si em veu em matarà.

—Mon pare no mata ningú. Es bon home.

—Per Al·là que ahir ens van fer una bona rebuda, els bons homes.

La teva gent és molt esquerpa, xiquet.

—Sigui com sigui, aquí no us hi podeu quedar. Que no veieu que us morireu de set i de fam i que se us menjaran els llops?

El pirata es va quedar en silenci, pensant. Si l'agafaven el penjarien o l'enviarien a les galeres del rei, on els presos no duraven gaire. Però si es quedava allà sol tindria una mort lenta i afrosa. Finalment va arronsar les espatlles i va dir.

—Ix, xiquet, fes el que et sembla i que sigui el que Al·là vullga.

En Martí va tornar cap al Camí Ral, es va reunir amb l'Anna, que estava impacient, i van tirar cap el mas.

—Amb qui parlaves, Martí?

—He trobat un home, al bosc. Es un pirata. S'ha torçat un peu i no pot caminar.

—Quina por, oi Martí?.

—Sí que me n'ha fet, perquè té una pistola. Però no l'ha fet servir.

Arribant a casa van entrar a la cuina. La mare preparava el dinar, el pare encara no havia tornat del camp.

—Mare —el Martí—, allà al bosc hi ha un pirata.

—No diguis rucades, nen.

—Que sí, que es diu Bin Kaldufat. Està assegut a terra, repenjat a la soca d'un pi perquè no pot caminar.

—Quines coses t'inventes.

I l'Anna:

—Diu que té una pistola.

—Tu l'has vist?

—Jo no.

—Au, no en parlem més. Què us sembla si m'ajudeu a parar taula?

—Però he sentit com en Martí i ell parlaven.

Ara fou la mare la que es va quedar sense veu ni color a la cara. Mirava ara el nen, ara la nena. I tots dos feien que sí amb el cap. Finalment va recuperar l'ús de la paraula:

—Vejam, comencem pel principi. Vosaltres on éreu?

Els nens li van explicar l'incident amb pèls i senyals i la mare va comprendre que deien la veritat. Al bosc, prop de casa, hi havia un pirata. Eren quatre els que havien fugit pels turons. On devien ser els altres tres? Potser cercaven el company ferit. Podien presentar-se a la porta del mas en qualsevol moment. Va córrer a tancar-ho tot. Però ara la preocupació era el marit. Sol, al camp, desarmat i ignorant el perill. Com podria avisar-lo? Presa de desfici, es torçava les mans. Fer fum no serviria de res. Ja n'estava sortint de fum per la xemeneia, com cada dia en aquesta hora.

—Què et passa, mare? —els nens es neguitejaven de veure-la d'aquella manera.

—El pare, que és al camp. Tinc por per ell. Encara sort que en Quim ha hagut d'anar a Gavà, a ca els oncles i no tornarà fins d'aquí a uns dies.

—No has de patir, mare —el Martí—. El pirata no es pot moure perquè li fa mal el peu. Es més amunt del Camí Ral, ben lluny dels camps. A mi no m'ha disparat i em tenia al davant. Com vols que li faci mal al pare, que és lluny?

—No és ell qui em fa por, sinó els altres tres que anaven amb ell. Segurament estan amagats per aquest indret. Potser cerquen el company. Deuen necessitar menjar i aigua. No fóra estrany que s'acostessin al mas i que, si trobessin el pare... Deuen estar enrabiats després dels trets que els van engegar ahir. Com el podríem avisar?

—Jo hi aniré —el Martí, decidit, fent l'home. Ara que se les havia

vist amb un pirata i conversat amb ell els havia perdut la por. Almenys en part.

—Ni parlar-ne. Tu no et mous d'aquí.

L'Anna va tenir una idea.

—Mare, oi que a mig matí li envies al pare un entrepà per mitjà del Tut? Doncs prepara un entrepà, posa-li una nota i crida el Tut. Ell l'hi portarà, segur. Ho fa cada dia. Avui ja ho ha fet. Doncs que hi torni.

—Pobra de mi! Si no sé de lletra...

—Nosaltres sí —els nens, a l'uníson—. Bé, una mica.

—Però ell no.

Es va fer un silenci. Al cap d'un moment, el Martí:

—Ja ho tinc. Li dibuixaré un pirata amb una pistola a la mà. Quan vegi el dibuix ho entendreà.

La mare va respirar, alleujada. Allò podia funcionar, i com que no se li acudia res millor, va preparar l'entrepà cuita corrents mentre el nen feia el seu dibuix. Van cridar el Tut. Van obrir una mica la porta perquè pogués entrar, li van donar l'entrepà ben embolicat i amb el dibuix a dins i li van dir au, corre, vés. L'animalet va sortir trotant camí avall.

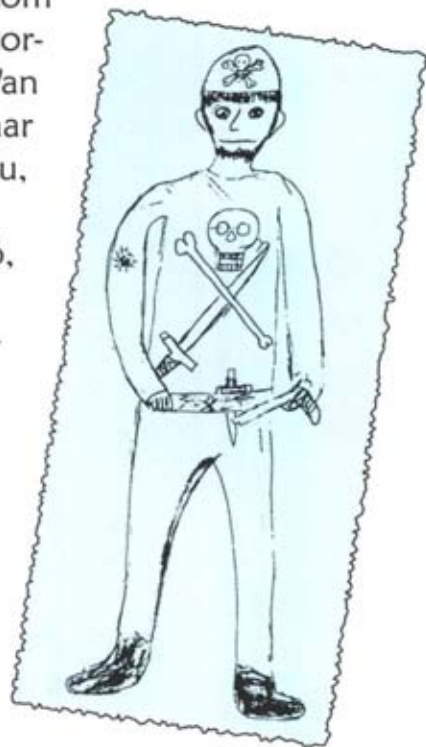
L'espera es va fer llarga però la veritat és que en Barceló, tot i prendre precaucions, no va trigar. Venia adelerat.

—Què passa? Què vol dir aquest dibuix? M'ha fet pensar que hi ha pirates rondant la casa.

El van posar al corrent. En Barceló va despenjar el pederal i el va carregar. Va prendre una bosseta amb bales i pólvora i es va posar un ganivet de cuina a la faixa. Tot seguit va agafar una bota de pell de cabra i la va emplenar d'aigua.

—Ara diguem on és el pirata, Martí.

—Tot sol no el trobareu, pare. Us hi acompanyo.

—Ni parlar-ne.

—A mi em coneix. Hem parlat una estona i no em farà mal. Vós sou un home gran i no us coneix. Tindrà por i us dispararà tan prompte com us vegi.

El que deia el nen era més que raonable. En Barceló va rumiar una estona i va arribar a la conclusió que s'havia d'endur en Martí. La mare no ho volia. Però ell la va tranquil·litzar.

—No ens passarà res. Anant amb en Martí, no.

En Martí era l'homenet més satisfet del món. Es van encaminar vigilant bé a banda i banda cap a l'indret on el nen havia trobat el pirata. No s'havia mogut de lloc i estava com endormiscat. En Barceló es va situar rere la soca d'un pi.

—Posa't darrere meu, Martí. Com has dit que es deia, el pirata?

—Bin Kaldufat.

En Barceló va pensar ves quin nom. Va cridar:

—Ei! Bin Kaldufat! Desperta't!

El pirata es va deixondir de cop i va brandar la pistola sense saber cap on apuntar.

—Abaixa l'arma, Bin Kaldufat. Sóc el pare del nen que has vist abans.

Però ell, malfiant, aguditzava els sentits per descobrir d'on sortia la veu.

—Aquesta arma no et servirà de res, tal com et trobes. Si me'n torno et moriràs com un gos. Pitjor. Et moriràs de set. Tens set?

El pirata dubtava.

—Digues, tens set?

En Barceló jugava sobre segur. El pirata, lentament, va abaixar l'arma.

—Xe. Tanta...

—Et porto aigua. Però només en donaré a un home desarmat. Ara

llença la pistola lluny. El sabre i la daga també.

El pirata, amb un sospir d'impotència, va llençar la pistola.

—No tinc alfanger, que el vaig perdre. Tampoc daga, que no n'he tingut mai.

En Barceló va rememorar la vella Garrofera amb un sabre a la mà i li van agafar ganes de riure. Quin pirata!

En Barceló es va anar acostant al ferit, sense deixar d'apuntar-lo amb el pedernal. No fos cas que l'hagués enganyat i es tragués una arma de la faixa. Però el pirata s'estava quiet, amb les mans a la falda. Finalment li va allargar la bota.

—Té. Beu.

El pirata bevia amb desesper. Gairebé se la va acabar tota.

—Mercès per l'auia. Ara supose que em lliuraràs a les autoritats. No moriré de set, però em penjaran d'una forca. O m'enviaran a les galeres del rei. No sé què és pitjor. Ui no és el meu dia.

—Hauria d'avisar el batlle. La llei m'hi obliga. Però el fill de mare no és home que lliuri un ferit a ningú. A més, ets a casa meva. Aquest bosc em pertany.

—Què faràs?

—Per començar et portaré a casa i et guariré aquest peu. Després ja tindrem temps de parlar-ne.

El pirata, amb aire resignat, va fer que sí amb el cap. No podia triar. En Barceló se'l va carregar a l'espatlla i es va sorprendre del poc que pesava. Arribant a casa, la dona va fer molt mala cara.

—No el vull aquest home a casa meva.

—Està baldat. No és cap amenaça.

—Que te l'enduguis.

—No siguis així, dona.

—Ni veure'l. Anna, tu no et moguis del meu costat.

En Barceló va optar per dur-lo a la pallissa. A l'hivern hauria in-

sistit però ara, en ple estiu, el ferit tan bé estaria en un lloc com en un altre. El va descarregar sobre un tou de palla. En Martí seguia l'escena en silenci, sense perdre detall.

—Ara anirem per aquest peu.

—Hi entens, d'arranjar peus?

—A pagès hem de saber una mica de tot.

En Barceló va tocar aquí i allà el turmell inflat i morat. Quan va voler moure una mica el peu, el pirata va engegar un gemec.

—Fa mal, oi? Es trencat. L'hauré de fixar.

En Barceló va buscar dues fustes planes. Les va posar a banda i banda de la cama del ferit, subjectant el peu, i les va lligar amb vetes i draps.

—Hauràs de portar aquesta cosa durant sis setmanes. Et buscaré uns bastons que et permetin caminar una mica, encara que sigui a peu coix. Sobretot, no posis aquest peu a terra. La cama sempre arronsada. De moment, més val que no t'acostis a la casa. Ja has vist la mestressa com s'ha posat.

—Per què ho fas això?

—Perquè estàs ferit i no et pots valdre.

—Sóc el teu enemic. Ahir em disparaves.

—Ahir no tenies un peu trencat. Ahir eres un maleït pirata. Avui ets un invàlid. No ets cap perill i no et puc deixar morir allà a fora. No dormiria a les nits.

—Xe. Trobe que ets un bon home.

—No. Només un home. He sentit dir que entre els àrabs les lleis de l'hospitalitat són molt fortes.

—Al desert, sagrades.

—Aquestes muntanyes són desertes. No hi ha aigua ni menjar. I parlant de menjar, vaig a cercar-ne.

—Si et plau. Ja sé que no sóc ningú per demanar res. Però, si pot

ser, que no sigui porc.

—No pateixis. Serà escudella feta amb brou de gallina. És el que hi ha.

El Martí, atent a la conversa, va sortir cap a la cuina i en va tornar amb un bol ple a vessar d'escudella amb arròs i trossos de carn de gallina. En Barceló va dir:

—Anem noi. Deixem-lo menjar tranquil. Ja tindrem ocasió de parlar.

Durant les sis setmanes següents es van assabentar d'unes quantes coses. En Bin Kaldufat havia nascut a Xàtiva fill de pagesos petits propietaris. Allà havia viscut fins que la revolta dels Agermanats va vèncer a Xàtiva i de resultes els revoltats van perseguir els morescs i els jueus, calant foc a la mesquita i a la sinagoga i perpetrant abusos i assassinats. Com molts d'altres, en Bin Kaldufat va haver de fugir i, com va poder, es va dirigir a l'Alger. Allà es va trobar que totes les terres tenien amo i que no necessitaven cap mosso. A més, els algerians es miraven malament els refugiats. Eren estrangers, alguns ni tan sols parlaven àrab i ningú no els havia demanat que hi anessin. Els algerians ja tenien prou feina per sortir endavant ells sols. Només els faltava aquella caterva de desposseïts. Als refugiats només els quedava demanar almoïna o robar. Però les lleis eren molt dures. Si t'agafaven robant ni que fos un meló, et tallaven la mà dreta. Si hi tornaves, el peu esquerre. I així. Va saber que un mariner, moresc valencià com ell, que havia estat patró de pesca a Bin Arrús (Vinaroç), havia aconseguit la cessió a precari d'una vella fragata turca per part dels germans Barbarossa i que necessitava homes per la tripulació. Els algerians no volien embarcar-se a la ventura. Però en Bin Kaldufat i d'altres, tant desesperats com ell, van acceptar de grat l'oferiment.

La primera intenció era dedicar-se a noliejar mercaderies, però va

resultar que els turcs copaven la Mediterrània oriental mentre que els venecians, genovesos i catalans es repartien el mercat de la Mediterrània occidental sense deixar escletxes. No els va quedar altre remei que piratejar si volien subsistir. Van muntar un canó de bronze a proa, que cap d'ells no sabia manejar, però que feia el seu efecte.

Va resultar que la pirateria tampoc no era cap gran negoci. Les galeres reials espanyoles patrullaven cada dia més i millor. Els vaixells de guerra turcs, que els haurien pogut protegir, eren lluny. Els mercants sovint duïen escorta armada. Els pagesos dels pobles de la costa se n'anaven i construïen nous pobles terra endins, deixant la franja costera abandonada. A les cales i platges només hi romanien els pescadors, que eren pobres i esmunyedissos quan no eren morescs com ells. I per acabar-ho d'adobar, també hi havia corsaris cristians, sobretot genovesos, que quan la feina afluïxava es dedicaven a la pirateria, ni que fos temporalment.

Quan van desembarcar a Castelldefels feia tres dies que tenien el rebost buit. Havien d'atacar per força, però amb l'estómac ple de teranyines no tenien força per atacar, de manera que, afeblits com estaven, havien fugit al primer avís. No es trobaven en condicions de lluitar. Ell i tres companys més s'havien esmunyit entre les canyes, jugant-se el tot pel tot, i havien tirat endavant malgrat l'amenaça de trets i sagetes. No era el coratge sinó la fam el que els empenyia. Per això volien robar gallines i per això una vella els havia esbandit amb tanta facilitat. Tenia més força aquella dona que tots quatre junts. Davant del fracàs i veient-se perseguits per gent armada havien decidit fer via cap la Cala Morisca amb l'esperança que la fragata els recollís un cop allà. Però ell s'havia torçat un peu i els altres l'havien abandonat.

Aquí s'acabava la història del pirata Bin Kaldufat.

Mentrestant, havia fet amistat amb els nens i si bé la mestressa seguia sense voler-lo dins de casa, s'havia acostumat a la seva presen-

cia a la pallissa i en alguna ocasió ella mateixa, mai sola, li portava el menjar.

El problema era el futur. De moment ningú no sabia que a Can Eimerich amagaven un pirata. Però la situació no es podria mantenir de forma indefinida. Tard o d'hora se sabia i els veïns no estarien per romanços. O el penjarien o el lliurarien a la baronia, que vindria a ser el mateix. A més, es formarien mala opinió de la família que l'havia acollit. En Barceló no sabia pas com sortir-se'n.

Passades les sis setmanes en Barceló, amb compte, va retirar els llistons que immobilitzaven la cama del pirata. En Bin Kaldufat va posar el peu a terra amb una barreja de por i d'esperança. Va fer una passa. Després una altra. Podia caminar. Coixejava una mica, segurament per la manca d'exercici, però caminava. L'os s'havia soldat. El pirata va agafar les dues mans d'en Barceló. Les paraules no li sortien, però cara avall li corria una llàgrima. El pobre Barceló tampoc no sabia que dir ni què fer. Van acabar abraçats.

L'endemà al matí quan li van portar l'esmorzar, en Bin Kaldufat no era enlloc. Durant la nit se n'havia anat.

Mai més no se'n va saber res. Els Barceló en van conservar el secret i la memòria. Sovint pensaven que les persones, quan les coneixes, semblen una altra cosa, i que la vida no és gens senzilla.

Batlle

Oficial a sou del rei, d'un propietari o del seu castlà, que s'ocupava de recaptar els censos i d'exercir el poder per delegació. També solia fer d'intermediari entre la propietat i la pagesia.

Cal Moliner

Era el mateix temps hostel, taverna, carnisseria i seu de les reunions dels jurats (en podríem dir *protoajuntament*).

Cal Xic de la Barca

Mas situat a la riba esquerra del Llobregat, a pocs metres de l'actual carretera C31 (autovia) just al darrera d'una estació de servei. Va sobreviure fins a les darreries del s. XX. Com el nom indica, els seus habitants menaven una barca que travessava el riu, unint els dos trams del Camí Ral. Hem de pensar que antigament el Llobregat, lliure de preses i derivacions en tot el seu recorregut, duia més aigua que no pas ara.

Camí Ral de València

Camí de probable origen romà que partia de Barcelona, passava per l'ermita de Bellvitge, travessava el riu Llobregat mercès a la barca de Cal Xic, continuava per la plana deltaica, arribava a Castelldefels pel que ara és la zona industrial que porta el seu nom, passava per davant de l'actual IES Les Marines, tirava amunt travessant de biaix l'estació del ferrocarril, seguia, més o menys, l'itinerari de l'actual carrer 305 (Montemar) i continuava pels que avui s'anomenen Passeig de la Ribera, Passeig de Bellavista (Montemar), Passeig Panoràmic (Bellamar), Comte Güell (El Poal), passant pel Pou Alt, i Anton Gaudí d'on surt, com a camí de terra, per enfilarse al collet que forma la Penya Senyal i continuar per les costes cap a Sitges, Vilanova etc. fins a fondre's amb la Via Augusta prop de Barà. Va caure en desús en construir la carretera, però encara se'n conserven alguns trams, aptes per a excursionistes àvids de fer història amb els peus.

Castlà	Persona que habitava, tenia cura i administrava un castell i el seu terme per ordre i delegació del propietari. Normalment operava en base a un contracte renovable. Podia ser substituït per caducitat o per incompliment del contracte. El castlà solia disposar d'un batlle. Fins i tot més d'un si administrava més d'un terme.
Església de Santa Maria	Es l'actual església del Castell, on s'hi fan concerts de música. Des del s. X fins a principis del s. XX va ser la l'església parroquial de Castelldefels. El cementiri era a tocar de l'església, a la dreta de la porta principal, amb tombes a terra. El s. XX el van traslladar a la seva ubicació actual. Antigament era costum que els veïns celebressin les seves reunions sortint de la missa dominical, si feia bon temps, al cementiri, i en cas contrari dins del temple.
Guaita	Vigilància visual.
Jurat	Ciudadà elegit pels conciudadans per gestionar els afers del comú. Els jurats es reunien, en presència del batlle, i decidien qüestions com ara la portada i distribució de les aigües i dels torns de regadiu, el manteniment dels camins, el reglament de pastura, la gestió de fires i mercats, la regulació del sometent, etc. Les seves decisions només tenien validesa si les signava el batlle. La institució era l'embrió del que després van ser els ajuntaments. El nom procedeix del costum de fer jurar fidelitat al càrrec als ciutadans elegits.
Matacans	El text el descriu. Cal aclarir que l'expressió significa «mata cans», és a dir, mata gossos, i que els tals gossos eren els pirates. Per això l'expressió s'usa sempre en plural.
Pedernal	Forma popular d'anomenar l'arcabús. Arma de foc llarga que encenia la pólvora fent saltar una espurna d'una pedra foguera. Habitual a l'època.

Síndic

Ciudadà nomenat pels jurats per fer-se càrrec d'una tasca concreta i determinada. La durada del càrrec era la de la tasca.

Sometent

Espècie de milícia formada per voluntaris civils. Si solien apuntar la majoria dels homes útils del poble. Fornia serveis de defensa, seguretat, lluita contra incendis, salvament en cas de desastres, etc. Al toc de campana dit de sometent es reunien tots a la plaça del poble per rebre instruccions del cap i organitzar l'acció. Aquesta institució va funcionar durant segles fins que va ser substituïda pels cossos oficials de policia i bombers. Però encara avui subsisteixen, en alguns llocs, els bombers voluntaris i els voluntaris d'entitats assistencials i de defensa passiva, reminiscència d'aquella antiga organització cívica.

Torres de guaita

Talaies des d'on hom podia vigilar la costa i avisar del perill de pirates amb prou anticipació. La costa mediterrània n'és plena. A Castelldefels originalment n'hi havia dues: la Torre Moruna, que està situada a la plaça que porta el mateix nom, i la torre sense nom conegut que hi ha al mig de la Plaça del Castell. Ambdues són del s. XIV i es conserven, encara que una mica deteriorades, sobretot la de la Plaça del Castell on algú hi ha instal·lat uns colomars. Sempre que fos possible les construïen de tal manera que des de cada torre se'n poguessin veure dues, una per banda. D'aquesta manera es podien transmetre els avisos a una bona velocitat. Castelldefels, per la presència dels penya-segats del Garraf era una excepció a aquesta norma.

Traginer

Transportista. Quan el camí ho permetia anaven amb carros o carretes, però si el camí era estret (dit de tragina) menaven rècules de cavalls, mules o matxos, amb alforges. El Camí Ral de València era de carro fins a Castelldefels, però esdevenia de tragina en passar les Costes de Garraf.

NO ENS CONFONGUÉSSIM...

...pensant que ens trobem davant d'un tram d'història de la vila de Castelldefels. No. Aquestes pàgines pertanyen al gènere de ficció. Prenen, això sí, com a punt de partida, uns fets històrics: l'amenaça pirata, de caràcter crònic a les costes mediterrànies durant segles, que la Batalla de Lepant va pal·liar només en part i de forma temporal; la introducció del conreu del cànem a Castelldefels; i la construcció d'un conjunt de torres de defensa, monuments històrics que han arribat als nostres dies i que no haurien estat possibles sense la conjunció dels dos factors: inseguretat i prosperitat.

